

Asta Elijoki

YLEISÖN OSALLISTUMINEN
TEOKSEEN UUDEN TAITEEN
KENTÄLLÄ

Making Time, Blue Wedding to Lake
Kallavesi & Kris Grey, ANTI - Contemporary
Art Festival

Opinnäytetyö
Kulttuurituotannon koulutusohjelma

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 		
Tekijä(t) Asta Elijoki	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kulttuurituotannon koulutusohjelma		
Nimeke Yleisön osallistuminen teokseen uuden taiteen kentällä, Making Time, Blue Wedding To Lake Kallavesi & Kris Grey, ANTI - Contemporary Art Festival			
Tiivistelmä ANTI - Contemporary Art Festival on Kuopiossa syksyisin kansainvälinen nykyaidefestivaali. Paikka- ja aikasidonnaiseen performanssi ja live art -taiteeseen keskittynyt festivaali tarjoilee ääni-, kuva- sekä tekstiin perustuvia teoksia. ANTI - Contemporary Art Festival järjestettiin vuonna 2012 11. kerran teemalla luonto, keho ja seksuaalisuus. Opinnäytetyöni käsittelee osallistavaa performanssitaidetta ja siihen osallistujia. Työni tarkastelee yhdeksää vuonna 2012 ANTI - Contemporary Art Festivaalille osallistunutta ja heidän kokemuksiaan performanssi ja live artista -taiteesta. Tiedustelin osallistujien tuntemuksista teoksen aikana, välittömästi sen jälkeen ja kuuden kuukauden kuluttua. Työn ensimmäisessä osiossa avataan muutamia alaan ja tutkimukseen liittyvä käsite. Esimerkiksi termi performanssi, käsitetään eri kirjallisuuksissa eri tavalla ja tahdoin kirjoittaa auki, mitä termi tämän työn yhteydessä tarkoittaa. Aavaan myös IULM Milanon yliopiston kulttuuritalouden professorin Pier Luigi Saccon luomaa käsitettä Kulttuuri 3.0. Käytän kyseistä teoriaa hyväkseni, kun vertailen ANTI - Contemporary Art Festivalilla nähtyjien performanssien luomia vaikutuksia niiden osallistujissa.			
Asiasanat (avainsanat) Performanssi, taide, osallisuus, nykyaide, kulttuuri			
Sivumäärä 37 + 3	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Kieli suomi</td> <td style="width: 50%;">URN</td> </tr> </table>	Kieli suomi	URN
Kieli suomi	URN		
Huomautus (huomautukset liitteistä) 			
Ohjaavan opettajan nimi Jari Tuononen	Opinnäytetyön toimeksiantaja ANTI - Contemporary Art Festival		

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis	
Author(s)		Degree programme and option	
Asta Elijoki		Cultural production and management	
Name of the bachelor's thesis			
Participation of audience in a field of contemporary art, Making Time, Blue Wedding To Lake Kallavesi & Kris Grey, ANTI - Contemporary Art Festival			
Abstract			
<p>ANTI - Contemporary Art Festival is an international contemporary art festival which is held in Kuopio. The festival focuses on site and time-specific performance art and live art works and presents live, sonic, visual and text-based art. ANTI - Contemporary Art Festival was held for the 11th time in 2012 and the theme was nature, body and sexuality.</p> <p>The thesis deals with participation in performance art and the people who participate in it. This work examines nine persons who participated in ANTI - Contemporary Art Festival in 2012 and their experiences on performance and live art. I inquired the participants how they felt during and after the performance and how they felt about it six months later.</p> <p>In the first part of this thesis I explain a few concepts related to this art field and research. For example the term performance art is defined differently in different sources. I wanted to clarify what the term means in connection with this thesis. I also discuss the term Culture 3.0 which is created by cultural economy professor Pier Luigi Sacco from IULM University of Milan. I use this theory of Culture 3.0 when I compare the influences on the participants who visited ANTI - Contemporary Art Festival.</p>			
Subject headings, (keywords)			
Performance, art, participation, culture			
Pages	Language	URN	
37 + 3	Finnish		
Remarks, notes on appendices			
Tutor		Bachelor's thesis assigned by	
Jari Tuononen		ANTI - Contemporary Art Festival	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	ESITYSTAIDE	2
2.1	Live art.....	2
2.2	Performanssitaide	3
2.3	Yhteisötaide	4
2.4	Paikkasidonnainen taide	4
2.5	Osallistava taide.....	5
3	KULTTUURI 3.0.....	6
4	KATSOJASTA OSALLISTUJAKSI.....	8
4.1	Taiteen vaikutus.....	9
4.2	Elämyskolmio	11
5	ANTI - CONTEMPORARY ART FESTIVAL.....	13
5.1	Making Time, Makeshift	14
5.2	Blue Wedding to Lake Kallavesi, Annie Sprinkle & Beth Stephens	15
5.3	Intervention, Kris Grey	15
5.4	Mielikuvien ANTI-festivaali	16
5.5	ANTI-festivaalin asiakas	16
6	TUTKIMUS	18
6.1	Tutkimusmenetelmä	18
6.2	Tutkimuksen suorittaminen	19
7	TULOKSET	20
7.1	Tie katsojasta osallistujaksi	21
7.2	"Performanssi jollakin tavalla muuttaa mua ja siitä mä tykkään"	23
8	POHDINTA	30
	LÄHTEET	38

LIITE/LIITTEET

- 1 Laadullinen haastattelu
- 2 Aineistoluettelo

1 JOHDANTO

Performanssi, sana, jonka moni luulee ymmärtävänsä. Silti alan ammattilaisetkaan eivät pääse yhteisymmärrykseen mitä kaikkea performanssitaide pitää sisällään. Performanssi-sanaa käytetään niin monenlaisista esityksistä, että termi ei ole enää täsmällinen, ehkä ei edes enää käyttökelpoinen (Sederholm 2000, 189).

Opinnäytetyössäni keskityin osallistavaan performanssi ja live art -taiteeseen ja sen tuomiin vaikutuksiin. Haastattelin yhdeksää osallistaviin performasseihin osallistunutta ja tiedustelin heiltä kuusi kuukautta kokemuksen jälkeen, miltä osallistuminen tuntui. Haastatteleamalla osallistuneita, pyrin saamaan myös käsityksen heidän suhteestaan performanssi ja live art -taiteeseen ennen osallistumista ja osallistumisen jälkeen. Tiedustelin myös, vaikuttiko osallistuminen performanssitaiteen tekemiseen muutoksia aikaisemmissa mielikuvissa alasta. Opinnäytetyössäni keskityin erityisesti selvittämään, miksi ihminen osallistuu performanssitaiteen tekemiseen ja millainen kokemus on.

Opinnäytetyöni tilaajana toimi ANTI - Contemporary Art Festival, jonka kolmeen, vuonna 2012 esitettyyn, performanssiin haastateltavat osallistuivat. ANTI - Contemporary Art Festival (myöhemmin ANTI festival) on aika- ja paikkasidonnaisiin nykytaideteoksiin suuntautunut nykyaidefestivaali. Kansainvälinen ANTI-festivaali esittää nykyhetken mielenkiintoisimpien ja innovatiivisimpien taiteilijoiden live art -, ääni-, kuvapohjaista sekä tekstiin perustuvia teoksia. (ANTI - Contemporary Art Festival 2013.) Yhteyshenkilöni opinnäytetyöprosessin ajan toimi yhdistyksen tuottaja Vilja Ruokolainen.

Yksi ANTI-festivaalin kolmesta osallistavasta performanssista, jonka osallistujia haastattelin, oli ANTI-festivaalin vuoden 2012 residenssitaiteilijan Kris Greyn yhteisöllinen teos Intervention. ANTI-festivaaliviikon ajan tarjottiin ihmisille myös mahdollisuus ajan säilöntään Makeshift taidekollektiivin intiimissä teoksessa Making Time. ANTI-festivaaliviikon viimeisenä päivänä todistettiin taiteilijapari Annie Sprinklen ja Beth Stephensin avioituminen Kallavesi-järven kanssa teoksessa Blue Wedding To Lake Kallavesi.

Suoritin ANTI-festivaalilla kesällä 2012 kuuden opintopisteen luovan alan työharjoittelun osana kulttuurituotannon opintojani Mikkelin ammattikorkeakoulussa. Jäin yhdistykselle töihin tuotannonassistentiksi syksyksi 2012 ja minulle tarjoutui mahdollisuus tutustua itselleni kieltämättä tuntemattomaan alaan paremmin. Mahdollisuudesta kirjoittaa opinnäytetyö ANTI-festivaalille, ilmeni kyseisen kesän aikana. Räätelöimme aiheen, osallistavasta performanssitäiteestä syntyneiden subjektiivisten tuntemusten tutkimisen, minulle sopivaksi tuottaja Vilja Ruokolaisen kanssa. Kyseinen aihe tuntui erityisen sopivalta, omien kyseisenä kesänä syntyneiden uusien intressieni takia.

2 ESITYSTAIDE

Länsimainen taide koki 1900-luvun alkupuolen avantgarde-liikkeiden myötä uudistumista, jossa rikottiin perinteisiä taidemuotoja sekä niiden rajoja. Esimerkiksi kuvataide ei pysynyt enää maalaustaiteen tai kuvanveiston rajojen sisäpuolella, vaan siihen sekoittui piirteitä teatterista, konserteista, populaarikulttuurista sekä rituaaleista. Taide-teos ei ollut enää ainoastaan toiminnan tuote, vaan teos saattoi olla luova toiminta. (Jyväskylän yliopisto 2013.)

Esitystaide on 2000-luvulla syntynyt termi, joka kuvaa erilaisten esittävän taiteen perinteisen ilmaisun väliseen maastoon syntynyttä uutta taidekenttää (Esitystaiteen keskus, 2013). Esitystaide nimikettä käytetään nykyään kuvaamaan siis sekä performanssitäiteeseen (performance art) että niin sanottuun elävään taiteeseen (live art) liittyviä käytäntöjä. (Arlander 2009, 7.)

2.1 Live art

Termi live art (elävä taide) ei ole kuvaus taidemuodosta tai koulukunnasta, vaan on enemmänkin kulttuurinen strategia, joka luotiin kattamaan käytäntöjä jotka eivät sopineet käytössä oleviin luokitteluihin (Esitystaiteen keskus 2013). Termi otettiin käyttöön Britanniassa 1980-luvun puolivälissä ja se syntyi taiteilijoiden turhautumisesta selittää töitään ja kategorisoida niitä valmiina oleviin luokkiin (Sofaer 2002). Siinä missä performanssitäide vakiintui taiteenlajina Yhdysvalloissa 1970-luvulla, nimitys elävä taide oli yritys tunnustaa eläviin esityksiin pohjautuvien taidekäytäntöjen monialaisuus. Tässä suhteessa se muistuttaa suomen kielessä käytettyä termiä esitystaide. (Esitystaiteen keskus 2013.)

Live art- taiteen keskeinen teema on, että taiteilija haluaa tehdä työtään suoraan yleisön edessä. Joten sen sijaan, että teos jätettäisiin paikkaan, jossa yleisö kohtaa sen omalla ajallaan, live art syntyy todellisella, esittämishetkellä. Käsite läsnäolo onkin merkittävässä osassa live art -teoksia. (Joshua Sofaer 2002.)

2.2 Performanssitaide

Performanssitaide syntyi samaan aikaan happeningtaiteen kanssa 1950-luvun lopulla ja 1960-luvulla. Aluksi shokeeraava taidemuoto on myöhemmin vakiinnuttanut asemansa länsimaisessa taiteessa. (Jyväskylän yliopisto 2013.) Performanssi on esitys, jossa taiteilija on läsnä omana itsenään (Sederholm 2000, 44). Performanssin taustalta löytyvät toimintamaalaus, happening, videotaide, käsitetaide ja taiteen kaupallista esineellistymistä kritisoivat katoavat taiteet (Esitystaiteen keskus, 2013). Performansseissa tutkitaan tyypillisesti, miten ihmisen identiteetti rakentuu. Identiteetti, se mitä koemme olevamme ja millaisena muut meidät näkevät, on aina kulttuurisesti muodostunut. Siksi sen muodostumisprosessi voidaan yrittää rakentaa taiteen keinoin aina uudelleen ja uudelleen. Nykyaikaisissa performansseissa on tärkeää kuvata sellaisia ihmisten yhteisiä kokemuksia, joita on muuten vaikea ilmaista. Performanssi ja teatteri asetettiin aikaisemmin usein vastakkain, mutta nykyään se ei ole enää niin ilmeistä. Kehon liikkeiden korostaminen on vähentynyt ja sen on korvannut mielikuvakeskeiset sekä kerronnalliset performanssit. (Sederholm 2000, 50.)

Molemmille, live artin ja performanssitaiteen teoksille ominaista on niiden dokumentoinnin sekä esitysten kuvailun haastavuus. Tällöin teoksien aiheuttamat tunteet, taide-elämys, ovatkin usein ainoat mitkä teoksesta jää jäljelle sen päätyttyä. Elämys on tällöin erottamaton osa teosta, eikä sitä pystytä täsmällisesti kuvailemaan. Performatiivisessa ilmaisussa ei voida tarkasti erottaa, kumpi on ensin: teos vai sen vaikutus. Teoksen tuottamaan elämykseen vaikuttaa subjektiivinen kokemistilanne sekä vastaanottaja itse, joka tuo tilanteeseen omat yksityiset ajatuksensa, kokemuksensa, taidekäsityksensä sekä tunteensa. Teoksen luonne siis muuttuu tilanteiden ja kokijoiden myötä. (Sederholm 2000, 62.)

2.3 Yhteisötaide

Taiteen käsitteeseen mielletään ajatus taiteilijasta, joka tekee taidetta, taideteoksesta, joka on taiteilijan työskentelyn lopputulos ja yleisöstä, jolla on mahdollisuus tarkastella teosta sen lopullisessa sijoituspaikassa. Yhteisötaiteessa näiden kolmen tekijän roolit ja näiden väliset suhteet muuttuvat. Yhteisötaiteen teoksissa yleisö tai osa yleisöstä osallistuu taideteoksen tekemiseen. Taideteoksesta tulee yhteistyön tulos ja jo itse tekeminen voidaan määritellä taiteeksi, performanssiksi. Yhteisötaiteessa yleisö koostuu ihmisryhmästä, joka osallistuu teoksen toteuttamiseen sekä ihmisryhmästä, joka tulee katsomaan teosta. Yhteisötaiteessa sidosryhmänä toimii tavallisesti jokin yhteisöryhmä, esimerkiksi tietyn alueen maahanmuuttajanuoret. (Kantonen 2005, 49.) Yhteisötaidetta ei voi määritellä ilmaisutavan mukaan. Se on kuitenkin usein aktiivista ja sen tavoitteena on luoda muutos esimerkiksi yhteisön elinoloihin. Taiteellisen yhteisön jakamat kokemukset auttavat usein myös rakentamaan yhteisöä. (Hiltunen ym. 2001, 13.)

Kansainvälisesti tunnetun taiteilija-kuraattorin Suzanne Lacyn mukaan yhteisötaiteilijalla voi teoksessa olla erilaisia rooleja. Aktivistina taiteilija toimii julkisesti ja mahdollisesti osana muista asiantuntijoista koostuvaa työryhmää. Aktivistina taiteilija työskentelee läheisesti yhteisön kanssa ja pyrkii konkreettisesti saamaan aikaan muutosta. Analyytikkona taiteilija tutkii yhteisöä etäämmältä. Teokset ovat tällöin usein käsitteellisiä ja teoksen esteettinen luonne on pikemminkin sidottuna tekemiseen kuin visuaaliseen työhön. Reporterina taiteilijan tehtävänä on kerätä informaatiota toisten saatavaksi ja herättää huomiota tiettyyn kipukohtaan. Kokijana taiteilija toimii yksityisemmin suhteessa muihin edellä esitettyihin rooleihin. Hän saapuu aikaisemmin tuntemattomaan yhteisöön ja esittää huomioita ryhmän ihmisistä ja paikoista taiteensa kautta. Taiteilijasta tulee yhteisön kokemusten välittäjä ja taiteellisesta työstä kanssakäymisen seuraus. (Hiltunen ym. 2001, 18.)

2.4 Paikkasidonnainen taide

Taidetta voidaan tehdä ennalta määriteltyn, valittuun ja merkityksen muodostamiseen vaikuttavaan paikkaan. Paikkana voi toimia koti, julkinen rakennus, asuinympäristö tai kaupunkitila. Paikkasidonnainen taide on nimensä mukaisesti paikkaan sidottu taideteos. (Art360 2013.) Se ottaa huomioon tilan fyysisen, visuaalisen, usein myös

historiallisen, ekologisen, psykologisen ja sosiaalisen luonteen. Teosta rakentaessaan taiteilija ottaa huomioon paikan ja tilanteen, johon liittyy psykologisia, sosiaalisia ja arkkitehtuurisia osia. Näin saadaan muodostettua eräänlainen tapahtumatila, johon yleisö astuu omine ajatuksineen sekä kokemuksineen. (Sederholm 2000, 96.)

Yhdysvaltalainen taiteentutkija Miwon Kwonin mukaan paikkasidonnaisen taiteen kohdalla esteettinen elämys kehittyi eri tavalla kuin on uskottu. Aikaisemmin esteettisen elämyksen ei mielletty olevan riippuvainen esiintymispaikasta kuin osittain. Paikkasidonnaisessa taiteessa elämys liittyy enemmänkin kokemukseen paikasta, johon esitys tai taideteos on sijoitettu. Viime aikoina paikkasidonnaisen taiteen esteettisiä lähtökohtia on alettu kyseenalaistamaan. Kwonin mukaan paikka ja paikkaan sitoutumista on alettu ymmärtämään uudella tavalla, koska on alettu korostamaan virtuaalisia ja liikkuvia paikkoja konkreettisten sijasta. Paikkasidonnaisia teoksia, joiden sijainti on mielletty tärkeäksi osaksi teosta, on ruvettu siirtämään uusiin paikkoihin ja kopiaamaan. (Kanttonen 2005, 66.)

2.5 Osallistava taide

Taiteeseen ja kulttuuriin osallistuminen mielletään usein yhtenä sosiaalisen tasa-arvon toteutumisen merkinä. Osallistuminen voi konkretisoitua taiteen tekemisenä, kulttuuritapahtumassa vierailuna sekä kulttuurituotteiden kuluttamisena. Viime vuosina niin sanottua kulttuurin katsojaa on alettu korostamaan myös kulttuuriin osallistujana. Osallisuudella tarkoitetaan tällöin esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunnetta, kokemusta jäsenyydestä yhteisössä tai yhteiskunnassa ja mukanaoloa päätöksenteon ja toiminnan prosesseissa. (Cupore, 2013.)

Osallistavaa taidetta ei tehdä ainoastaan taidekonteksteissa, vaan myös esimerkiksi erilaisissa yhteisöissä, laitoksissa ja kehittämishankkeissa. Tekemisen tavoitteet ja osallistavan taiteen muodot voidaan Teatterikorkeakoulun erikoissuunnittelijana toimivan Pekka Korhosen (2009) mukaan jakaa karkeasti kolmeen alueeseen, yhteisölliseen, kasvatukselliseen ja terapeuttilaiseen. Yhteistä alueille on pyrkimys muutokseen, asioiden käsittelemiseen sekä ratkaisemiseen yhdessä. (Omien ajatusten vakoiluun - teatterilähtöiset menetelmät 2009, 32)

3 KULTTUURI 3.0.

ANTI-festivaaleilla vuonna 2012 vierailut Pier Luigi Sacco kirjoittaa European Expert Network on Culturelle valmistamassaan teoksessa Culture 3.0: A new perspective for the EU 2014–2020 structural funds programming kulttuurin vaikutuksista hyvinvointiin. IULM Milanon yliopiston kulttuuritalouden professorina toimiva Sacco määrittelee kulttuurin kehitykselle kolme vaihetta. Kulttuuri 1.0. syntyi, kun ainoastaan varakkailta oli mahdollisuus käyttää ja hyödyntää yksittäisiä taiteilijoita. Tämä malli tuki luonnollisesti hyvin rajallista osaa taiteilijoista sekä yleisöstä, rahoittajista.

1900-luvulla keskiluokan nousun myötä kulttuurin ja taiteen muodot monipuolistuivat. Muun muassa nykyaikaisen painotalon, valokuvauksen, elokuvien, musiikin ja radion myötä mahdollistettiin uusia kulttuurituotteita laajemmalle yleisölle ja kohtuuhintaan. Voidaan puhua Kulttuuri 2.0 vaiheesta. Kulttuurin tuottajapuolella taiteilijoiden määrä oli yhä rajattu, mutta yleisö kasvoi merkittävästi ja kulttuuria alettiin tukea myös julkisin resurssein. Siitä huolimatta, että Kulttuuri 2.0 siirtymisestä ei ole kulu- nut pitkä aika ja alamme jo siirtymään vaiheeseen 3.0, jossa taiteen tuotantoteknologi- an halpeneminen ja helpoksi tehty saavutettavuus on tehnyt kulttuurintuottamiseen osallistumisen mahdolliseksi kaikille. Kun Kulttuuri 2.0 on luonnehdittu kulttuuritar- jonnan määrän räjäyttäneeksi vaiheeksi, takaa Kulttuuri 3.0 yhtä suuren muutoksen kulttuurintekijöissä. Tämä myös aiheuttaa sen, että kulttuurintuottajien ja -käyttäjien erottaminen on entistä haasteellisempää. Aikaisemmin passiivista vastaanottoa kuvaava asetelma ollaan korvaamassa aktiivisella, harjoittavalla vastaanotolla. (Sacco, 2011, 2-3.)

Sacco (2011) on tutkimuksessaan todennut kulttuurin tekemiseen osallistumisen saavan aikaan ainakin kahdeksan eri alan makrotaloudellista, koko kansantalouden on- gelmia selvittelevää, vaikutusta, joilla ei ole kuitenkaan suoraan tekemistä kulttuu- rialan liikevaihtoon tai työpaikkojen määrän nousuun, vaikka Saccon esittämät vaiku- tukset näitä tukevat. Epäsuorista vaikutuksista ensimmäinen, innovointikyky, edistää yksilön kykyä oppia kuinka innovatiivisia merkityksiä ja käytäntöjä voidaan rakentaa. Innovointikyvyn kasvulla yksilö on kykenevämpi haastamaan ja muovaamaan aikai- sempia uskomuksiaan, ennakkoluulojaan sekä asenteitaan.

Kulttuuriin sekä yleisen hyvinvoinnin suhdetta puolestaan on tutkittu jo pitkään ja monen eri tahon puolesta. Myös Sacco (2011) myöntää tämän yhteyden, kulttuurisella osallistumisella todella on vahva vaikutus elinajanodotteeseen. Sacco erityisesti alle viivaa, että kulttuurisella osallistumisella on voimakkaampi vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin kuin tuloilla, asuinpaikalla, iällä, sukupuoliella tai ammatilla. Vaikutus on erityisen voimakas vakavasti sairaiden ja iäkkäämpien keskuudessa, jolloin kulttuurisen osallistumisen saavutettavuus on hankalampaa.

Kulttuurisen osallistumisen on puolestaan havaittu olevan merkittävässä välillisessä roolissa edistämässä kestävästä kehitystä. Aktiivinen osallistuminen nimittäin saa Saccon (2011) mukaan aikaan sosiaalista liikehdintää sekä lisää yleistä tietoisuutta sosiaalisista seuraamuksista yksilön käyttäytymisestä. Esimerkiksi yhteistyössä Alessandro Crociata ja M. Lillan kanssa tehty tutkimus *Recycling waste: Does culture matter?* todistaa, että Italiassa on olemassa vahva assosiaatio kulttuurisen osallistumisen ja jätteiden kierrätyksen välillä.

Neljäs Saccon (2011) määrittelemistä vaikutuksista on sosiaalinen yhteenkuuluvuus. Osallistavilla kulttuurihankkeilla on todistettu merkittäviä vaikutuksia muun muassa nuorisorikollisuuden ehkäisemisessä, ammatillisessa suuntautumisessa sekä konfliktien hallinnassa. Sosiaalista yhteenkuuluvuutta voi lisätä Saccon (2011) mukaan myös tunne siitä, että on voittanut itsensä ja omat mahdollisesti stereotyyppiset yhteiskunnalliset ennakkoluulonsa.

Osallistavan taiteen yksi vaikutuksista on uuden yrittäjyyden muodot. Erityisesti Sacco (2011) viittaa nopeaan verkkosisältöä tuottavien yritysten kasvuun. Silti Sacco myöntää luovan yrittäjyyden olevan kehityksestä jäljessä, mikäli sitä verrataan sen saamaan huomioon ja resursseihin, joita ala saa kehittyäkseen.

Elinikäinen oppiminen ja oppivan yhteiskunnan kehittyminen ovat Saccon (2011) tutkimuksen kuudes vaikutus. Euroopan komissio määrittelee elinikäisen oppimisen seuraavasti: "Kaikki elämän aikana aloitettu oppimistoiminta, jonka tavoitteena on parantaa ammattitaitoa, tietoja ja osaamista sekä edistää henkilökohtaisten toiveiden toteutumista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja / tai työllistettävyyttä" (Komission tiedonanto, 2001). Sacco tunnustaa yhteyden kulttuuriin osallistumisen ja

elinikäisen oppimisen välillä melko luontevaksi. Itse asiassa hän mieltää aktiivisen osallistumisen erityiseksi muodoksi elinikäiselle oppimiselle.

Seitsemäs Saccon (2011) mainitsema yhteys on pehmeä voima. Alan edelläkävijän Joseph Samuel Nye Jr:n myötä tietoisuus kulttuurin ja luovan talouden mahdollisuuksista edistää maan näkyvyyttä, mainetta ja arvovaltaisuutta kansainvälisillä markkinoilla politiikassa sekä taloudessa on kasvanut. Suuri pehmeän vallan käyttö voi avata uusia markkinoita kansallisille tuotteille ja sitä myötä houkutella enemmän kävijöitä, kykyjä ja investointeja stimuloimaan uusia, kehittyneempiä strategioita paremman arvon luomiseen brändäyksen sekä markkinoinnin avulla.

Viimeinen Saccon (2011) määrittelemistä vaikutuksista, paikallinen identiteetti, yksilön yhteys omaan elinympäristöönsä. Kulttuurisesti uudelleen rakennetun paikallisen identiteetin kehitysmahdollisuudet nojaavat kykyyn kehittää uusia kulttuurisisältöjä ja raikkaita tapoja tavoittaa paikallisia yhdistyksiä.

4 KATSOJASTA OSALLISTUJAKSI

Jos antiikin Kreikassa katsomo määritti teatteri (kr. *theatron* = katsomo), niin myös uuden esitystaiteen keskeinen tekijä on katsoja. Katsojan rooli on nykyajan esityksissä yhä enemmän tekijä, yksi osatekijä teoksen luomisessa. Se, miten teoksen kokee, on taiteilijan vaikutuspiirin ulottumattomissa. Nimenomaan katoavasta taiteesta puhuttaessa, tuo kokemus on teoksen ainoa varsinainen esiintymispaikka ja sen jättämät muistot ovat teoksen ainoa jäännös. (Laitinen 2010, 246.)

Useissa poikkitaiteellisissa projekteissa toimineen suomalaisen musiikkivaikuttajan Henrik Otto Donnerin mielestä jo happening-teoksissa yleisön reaktiot kiinnostivat enemmän kuin niiden esteettinen muotorakenne (Anttonen 1995, 33). Saksalaisen teatteritieteilijä Hans-Thies Lehmannin mukaan näyttämön, esiintyjän ja yleisön välisen prosessin kumpuavan nimenomaan performanssitaiteen kentältä. Performanssin tekijät ovat teatteritaiteen tekijöihin verrattaessa olleet kiinnostuneempia siitä mitä esityksen ja yleisön välillä tapahtuu. Yleisö myös saapuu performansseihin erilaisissa rooleissa kuin teatteriin. Performanssin voi Lehmannin mukaan määritellä vain taiteilija itse: "Performanssi on sitä, miksi esittäjät sen ilmoittavat." (Laitinen 2010, 247.)

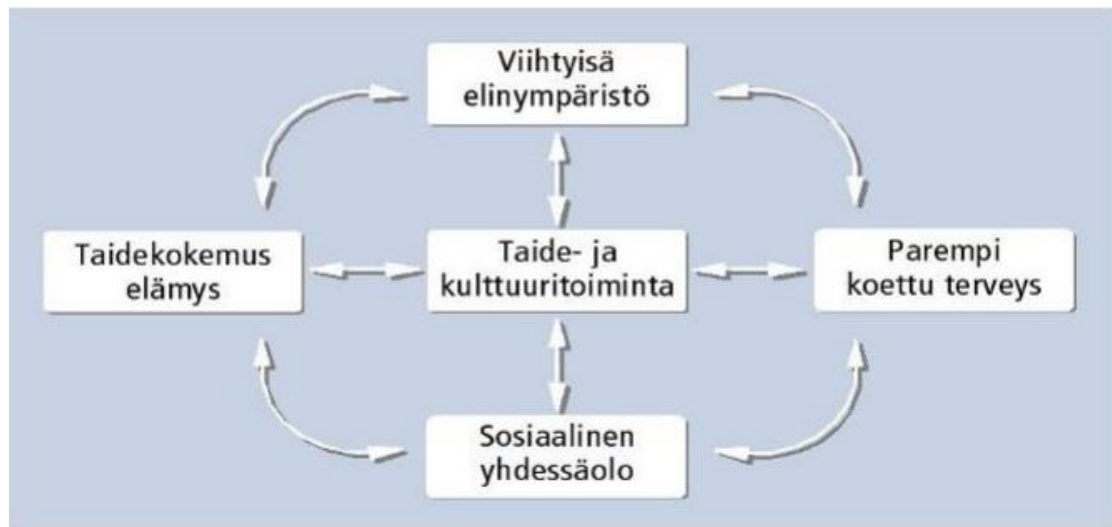
Nykytaiteen osallistavuus sumentaa taiteen ja muun elämän rajoja. Taiteilijat pyrkivät osallistavan taiteen keinoin synnyttämään avoimia tilanteita tai sattumalle perustuvia kohtaamisia, toisin kuin selkeästi rajattavia sekä määriteltäviä teoksia. Tämän kaltaisissa osallistavan taiteen prosesseissa taiteen päämäärät voi ymmärtää yhtäläisinä elämän päämäärille. (Taidehistorian valtakunnallinen tohtoriohjelma 2013.) Taiteeseen osallistuminen antaa yksilölle aivan eri tavalla valtaa muutenkin kuin oman taidekokemuksen tasolla ja tuo tämän avoimesti mukaan taiteen synnyttämään prosessiin. Esitystapahtuman tekemiseen osallistuminen vertautuu jopa poliittiseen toimintaan. Yksilön ottaessa osaa teokseen osana yleisöä, hänen roolinsa tilanteessa on poliittinen ja se, miten ja miksi yksilö osallistuu, voidaan mieltää yhteiskunnalliseksi kannanotoksi. (Laitinen 2010, 252.)

Itse osallistavan taiteen tekijöille on erilaisia näkökulmia siihen, miksi osallistavaa taidetta tehdään. Esimerkiksi situationistien liikkeen johtajan kirjailija-filosofi Guy Depordin mukaan elämme sellaisessa yhteiskunnassa, jossa olemme vieraantuneet todellisista kokemuksista. Hän on huolissaan siitä, että kapitalistisen yhteiskunnan organisaattorit ovat mukailleet yhteiskunnan niin, että toimimme ainoastaan katsojina sen sijaan, että aktiivisesti osallistuisimme oman elämämme luomiseen. (Kantonen 2005, 58.) Draaman ja osallistavan teatterin opettaja Annukka Häkämies osallistava on muoto, jolla yksilö voi tutkia ihmisen vaikeimpia kysymyksiä: Kuka minä olen? Miksi minä olen? Miten voimme elää yhdessä? Osallistavan taiteen avulla käsitelty ilmiö tulee lähemmäs kokijaa. Häkämies myös mainitsee, ihmisellä olevan luontainen tarve saada äänensä kuuluviin ja tulla näkyväksi omissa asioissaan. Osallistava taide luo kielen tuoda ilmi asioita, joihin kieli ei taivu. Taiteella on suora yhteys tunteisiimme ja sen avulla niiden tutkiminen onkin luontevaa. Osallistava taide luo dialogisen suhteen ympäröivään maailmaan sekä merkitsee eettisyyteen kietoutunutta esteetiikka. Lopuksi Häkämies muistuttaa, että parhaimmillaan osallistava taide jättää kokiensa lähtemättömän elämysjäljen. (Häkämies 2013, 9-10.)

4.1 Taiteen vaikutus

Kysymys siitä, mitä kaikkea käsite taide pitää sisällään, on menettänyt kiinnostavuutensa. Kiinnostavampaa on, miten taiteet vaikuttavat, millainen rooli taiteella on ihmi-

sen elämässä ja millaisia kokemuksia ja elämyksiä taiteet voivat tarjota. (Sederholm 2000, 8.) Kulttuurin ja taiteen vaikutuksista on tehty monia kotimaisia ja kansainvälisiä tutkimuksia. Kulttuuritoiminta nähdään vaikuttavan suorasti hyvinvointiin ja terveyteen. Erilaisilla taiteen keinoilla on pystytty lisäämään myös osallisuutta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 2013). Taidetoiminnan ja hyvinvoinnin yhteyksiä on hankittu ainakin lääketieteeseen, hoitotieteeseen, yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden aloilla sekä kulttuuritutkimuksen ja taiteellisen tutkimuksen keinoin. (Liikanen 2010, kuva 1.)

KUVA 1. Taide- ja kulttuuritoiminnan kokemuksellinen ja välineellinen merkitys hyvinvoinnin kehikossa (Liikanen, 2003).

Erityisesti nykytaiteen tutkimus on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Tutkimustyön isoimpana ongelmana performanssitaiteen kohdalla on niiden olemassaolon ainutkertaisuus. Esitysten jälkeen itse teos on kadonnut ja ainut mitä jäljelle jää on katsojien ja tekijöiden subjektiiviset kokemukset, elämykset ja dokumentoinnit. (Anttonen 1995, 7.)

Reseptiotutkimuksen lähtökohtana on, että teoksen käsitteleminen ja ymmärtäminen on sidoksissa kokemisympäristöön, jossa teos vastaanotetaan. Reseptiotutkimuksen voidaan kuvailla olevan merkityksenmuodostumisen tutkimista tilannesidonnaisessa paikassa. Vastaanottajan on täydennettävä teoksessa syntyneitä aukkoja. Reseption ainutkertaisuus ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö sen taustalta voisi löytää yhtäläi-

syyksiä, eri teosten tai eri vastaanottajien kohdalla toistuvia piirteitä. (Linko 1992, 14.)

Tina Eberstein-Virgin (1983) totesi tutkimuksessaan, että sekä kokeneet että kokematon taideyleisö suhtautui (kuva)taiteeseen viestintävälteenä. Eberstein-Virginin tutkimuksessa paljastui, etteivät haastateltavat vastaanottaneet taideteoksia esteettisinä kokonaisuuksina, vaan halusivat pikemminkin tietää, mitä teos merkitsee, mitä taiteilija on halunnut teoksellaan kertoa. Ja jos teos ei niin sanotusti aukea sen vastaanottajalle, hän kokee kommunikaation perus periaatteen, ymmärrettävyyden, rikkomisena. Harjaantumattomien taiteenkatsojien voi olla myös vaikea ymmärtää, että taide puhuu omaa kieltään. Kuva ei aina ole sama kuin sen esikuva, vaan pikemminkin merkki jostakin. Eberstein-Virginin tutkimuksessa ilmeni myös, että katsojat pitivät itsestään selvänä, että teos ilmaisee yhden tietyn asian, ei suinkaan useita asioita samanaikaisesti. Sen sijaan taiteilijat korostavat usein taiteen monimerkityksisyyttä. Kolmas Eberstein-Virginin huomio oli, että vastaanottaja tuntuu lähtevän usein siitä, että taidetta täytyy voida katsella ilman vaivannäköä. Tähän liitetään myös vaatimus taiteen kauudesta. Eberstein-Virginin suorittamissa haastatteluissa selvisi, että vaativimmat teokset hylätään ja ne herättävät katsojassaan moralisointia.. Tottuneemmat taiteenkatsojat puolestaan asettavat katsomistilanteessa itsensä ja assosiaationsa keskipisteeseen. Eräs tie taiteen ymmärtämiseen on myös sen liittäminen itselle merkitykselliseen yhteyteen. Myös taiteesta puhuminen voi edistää taiteen vastaanottoa. Sanat voivat saada esille uusia havaintoja ja muokata aikaisempaa vastaanottokokemusta. (Linko 1992, 14-16.)

4.2 Elämyskolmio

Taiteellinen elämys on sarja hetkiä, jotka koetaan välittömästi niiden tapahtuessa, epämääräisessä järjestyksessä. Hetkiä on mahdotonta kuvailla sanojen tai logiikan avulla. Hetket eivät pysy mielessä, vaan tuntuvat ihmisestä katoavan yhtä nopeasti kuin syntyvätkin, kunnes muisti palauttaa osan hetkistä ja mielikuvista takaisin, epäyhtenäisenä rimpsuna. Päällimmäiset, voimakkaimmat tunteet, saattavat jopa häipyä ja muistin koettuja hetkiä käsitellessä saattaa esiin nousta uusia vaikutelmia ja ajatuksia. (Sederholm 2000, 86). Elämykseen liittyy subjektiivista innostusta, kiihtymystä tai harmonian saavuttamista ja se erottuu selkeästi jatkuvasti tapahtuvista kulttuurituot-

teiden kohtaamisesta (Linko 1998, 9.) Esteettinen elämys ei siis välttämättä ole mikään koko sielua järjestyttävä kokemus. Pikemminkin se on muutos, jonka saatamme ymmärtää vasta pitkänkin ajan kuluttua tietämättä kuitenkaan mistä kyseinen muutos on saanut alkunsa. Elämykset limittyvät toisiinsa tukien ja heikentäen toisiaan. (Suksi 2011.)

Elämyskokemusta voidaan tutkia Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskuksen kehittämien Elämyskolmion avulla. Elämyskolmio on synteesi erilaisista elämysteorioista. Kolmion pohjana on elämyksen elementit: yksilöllisyys, aitous, tarina, moniaistisuus, kontrasti sekä vuorovaikutus. Yksilöllisyydellä tarkoitetaan tuotteen ainutkertaisuutta sekä ainutlaatuisuutta. Aitoudella viitataan tuotteen uskottavuuteen. Yksinkertaisimmillaan aitous on olemassa olevaa ja todellista. Tarina puolestaan liittyy läheisesti tuotteen aitouteen. Elämykselle mielekästä on, että tuote sitoo kokonaisuuden elementit toisiinsa yhtenäisellä tarinalla. Moniaistisuudella tarkoitetaan sitä, että tuote on koettavissa mahdollisimman monin eri aistein. Tuotteen on hyvä tarjota ärsykeitä useille eri aisteille mutta myös niin, että ärsykkeet ovat harmoniassa keskenään. Kontrastilla tarkoitetaan erilaisuutta asiakkaan näkökulmasta. Tuotteen on oltava erilainen suhteessa asiakkaan arkeen, jotta elämys voi syntyä. Vuorovaikutus puolestaan on vuorovaikutusta tuotteen ja muiden kokijoiden välillä. Vuorovaikutukseen liitetään usein yhteisöllisyyden tunne. Tunteeseen liittyy tietoisuus siitä, että kokemus on yleisesti hyväksyttävää ja arvostettua. (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2013.)

Kuva 2. Elämyskolmio (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2013).

Elämykseen kuuluu myös viisi kokemuksen tasoa. Ensimmäinen, motivaation taso, tarkoittaa asiakkaan kiinnostuksen herättämistä tuotteesta. Motivaation avulla luodaan asiakkaalle odotuksia tuotetta kohtaan sekä halu ja valmius osallistua. Toiseen, fyysiseen tasoon, liittyy asiakkaan kokemus ympäristöstään. Fyysisellä tasolla mitataan tuotteen tekninen laatu, käytettävyys ja toimivuus. Älyllisellä tasolla puolestaan prosessoimme ympäristön antamat ärsykkeet, käyttäydymme niiden mukaan sekä opimme ja sovellamme tietoa ja muodostamme mielipiteitä. Tuotteen tuleekin saada asiakas oppimaan uutta ja kehittymään yksilönä. Emotionaalisella tasolla koetaan varsinainen elämys. Elämykseen liittyy tunteet kuten ilo, riemu, onnellisuus, onnistuminen, oppimisen ilo ja liikutus, jotka koetaan nimenomaan emotionaalisella tasolla. Viimeisellä, henkisellä tasolla, elämyksen tuoma voimakas tunnereaktio voi saada aikaan henkilökohtaisen muutoskokemuksen, joka parhaimmillaan johtaa pysyviin muutoksiin kokijansa fyysisessä olotilassa, mielentilassa tai elämäntavoissa. Myös yksilö itse kokee muuttuneena ihmisenä ja omaksuneensa uudet arvot osaksi persoonaansa. (Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus 2013.)

5 ANTI - CONTEMPORARY ART FESTIVAL

ANTI - Contemporary Art Festival on ainutlaatuinen kansainvälinen nykyaiteen festivaali, joka on järjestetty 11 syksynä Kuopiossa. ANTI -festivaalilla esitetään nykyaikaisen mielenkiintoisimpien ja innovatiivisimpien taiteilijoiden live art-, ääni-, kuvapohjaisia sekä tekstiin perustuvia teoksia. Yleisölle ilmaisesta ANTI-festivaalista on muodostunut Suomen johtava live art -festivaali sekä ANTI-festivaali on toistaiseksi maailman ainoa pelkästään paikkasidonnaisiin teoksiin keskittyvä nykyaitefestivaali. (ANTI - Contemporary Art Festival 2013.)

Suomen keskisuurena kaupunkina, järvien ja metsien ympäröimänä, Kuopio on ainutlaatuinen näyttämö maailman johtavien nykyaiteilijoiden teoksille. Festivaalin aika ja paikkasidonnaiset teokset sijoittuvat julkisiin tiloihin - kaduille, puistoihin, ostoskeskuksiin ja liikkeisiin, festivaalin vuosittain vaihtuvan teeman ja taideteosten mukaan. (ANTI - Contemporary Art Festival 2013.) ANTI-festivaalin ohjelmisto muodostuu avoimista hakemuksista, taiteilijoista, jotka tarjoavat teoksiaan tiettyihin paikkoihin sekä festivaaleille kutsutuista taiteilijoista (Tuukkanen, Whelan 2011, 183).

Performanssi ja live art -teosten lisäksi festivaali tarjoaa ihmisille mahdollisuuden osallistua työpajoihin, seminaareihin sekä festivaaliklubille. Festivaalin alkuaikoina ANTI-festivaalilla esitettiin myös elokuvia. (ANTI - Contemporary Art Festival 2013.) Vuonna 2009 ANTI-festivaali aloitti myös residenssiohjelman taiteilijoille (Klein 2011, 49).

Ensimmäinen ANTI-festivaali järjestettiin vuonna 2002 Pohjois-Savon taidetoimikunnan toimesta. Vuodesta 2005 ANTI-festivaalia on koordinoanut kuopiolainen ANTI - Contemporary Art Festival yhdistys ry. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää nykytaidetta, kulttuuria sekä taiteilijoiden ja taidetapahtumien kansainvälistymistä. Festivaalin taiteellisena johtajana toimi vuosina 2002–2006 kuvataiteilija Erkki Soininen yhdessä tanssitaiteilija Johanna Tuukkanen kanssa. Vuodesta 2007 Tuukkanen jatkoi ANTI-festivaalin taiteellista johtamista ja tuottamisesta vastaamista esitystaiteilija, kirjailija Gregg Whelanin kanssa. Festivaalin tuottajana toimii Vilja Ruokolainen. (ANTI - Contemporary Art Festival 2013.)

5.1 Making Time, Makeshift

ANTI - Contemporary Art Festivaalilla vuonna 2012 toteutettu Making Time (Ajan säilöntä) perustui mehujen, hillojen, vihannesten ja muiden paikallisten kauden tuotteiden säilömisen taidolle. Teoksessa järjestettiin intiimejä sessioita, jossa osanottajat jakoivat muille parhaita reseptejään tai oppivat muilta säilöntävinkkejä. Taiteilijan roolina teoksen mahdollistamisen lisäksi oli tuoda session aikana keskusteluun myös ajatuksia tulevaisuuden muotoilemisesta. Session lopuksi säilykkeille tehtiin sisältöselosteet, joissa oli tieto paitsi purkin sisällöstä, myös keskustelun sisällöstä. Festivaaliviikon lopuksi Kuopion torilla järjestettiin The Grand Give-away, jossa säilykkeet jaettiin ohikulkijoille (ANTI - Contemporary Art Festival 2013.)

Makeshift on Tessa Zettelin ja Karl Khoen johdolla Sydneystä käsin toimiva ryhmä, joka käyttää useita eri taiteen- ja tieteenaloja kuvitellessaan tai toteuttaessaan toisenlaisia elämäntapoja. Makeshiftin teokset tapahtuvat usein odottamattomiin paikkoihin ja perustuvat kestävään kehitykseen, vuorovaikutukseen sekä uuteen talouteen. Projektit perustuvat dialogille ja vuorovaikutukselle, johon yhdistetään tavallisesti ruokai-

lu. Teokset pyrkivät hidastamaan aikaa ja tuottavat keskittyneen tilan. (Making Time 2013.)

5.2 Blue Wedding to Lake Kallavesi, Annie Sprinkle & Beth Stephens

Taiteilijapariskunta Annie Sprinkle ja Elisabeth Stephens toteuttivat ANTI-festivaalilla vuonna 2012 ekoseksuaaleja tapahtumia: Ecosensual walking tour -kävelyn, Exploring and Creating Ecosex Art and Life -esitysluennon, Making Love into Art and Art into Love -työpajan sekä festivaalin loppuhuipennukseksi Blue Wedding to Lake Kallavesi -hääristeilyn. Hääteoksessa Sprinkle ja Stephens avioituivat Kallaveden (järvi) kanssa ja kutsuivat häävieraat tekemään samoin. Häihin pystyi ilmoittautumaan todistajaksi tai osallistua niiden tekemiseen. Hääsuunnittelija Saara Räsänen koordinoi häät, joihin vieraita pyydettiin pukeutumaan siniseen väriin. Liiton virallisti oopperasopraano Emma McNairy. (Ruokolainen ym. 2012, 26.)

Sprinkle ja Stephens ovat uuden tutkimusalan "SexEkologian" kehittäjiä. SexEkologia tutkii seksologian ja ekologian risteyskohtia. Pariskunta on tehnyt yhteistyötä keskenään sekä kansainvälisten yhteisöjen kanssa 12 vuoden ajan. Heidän ekoseksuaaleja häitään on järjestetty tuhansille yhteistyökumppaneille ja osallistujille useissa maissa. Hääjuhlia on vietetty muun muassa kuun, auringon, hiilen ja Appalakkien kanssa. (SexEkology 2013.)

5.3 Intervention, Kris Grey

Gender queer -taiteilija Kris Grey toimi ANTI-festivaalin vuoden 2012 residenssitaitelijana. Grey teki kuukauden ajan tiivistä yhteistyötä Savon Setan (Seksuaalinen tasavertaisuus ry) nuorten ryhmän kanssa. Omasta seksuaalisuudestaan taiteelliseen työhönsä inspiraatiota ammentava Grey käsitteli ryhmän kanssa identiteetin, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ylpeyden teemoja luoden esityksiä klubeille sekä yleisiin tiloihin. Taiteilijan ehkä näkyvin teos oli Kuopion torilla järjestetty Intervention, yhteisötaideteos, joka oli suunniteltu yhdessä nimenomaan Savon Seta ry:n nuorten kanssa. Kuopiossa vieraillessaan Kris Grey loi myös suomalaisen version videoteoksestaan Suspicious Packages jälleen Savon Seta nuorten avustuksella. (Ruokolainen ym. 2012, 20.)

Kris Grey / Justin Credible on gender queer -taiteilija New Yorkista. Hänen teoksissaan nähdään pääosassa kommunikaatiota, aktivismia, yhteisöllisyyttä sekä kasvatuksen ja opetuksen keinoja. Grey käyttää töissään tekniikoita kuten keramiikka, kuvanveisto, ääni, mixed media, performanssi ja live art. (ANTI - Contemporary Art Festival 2013.)

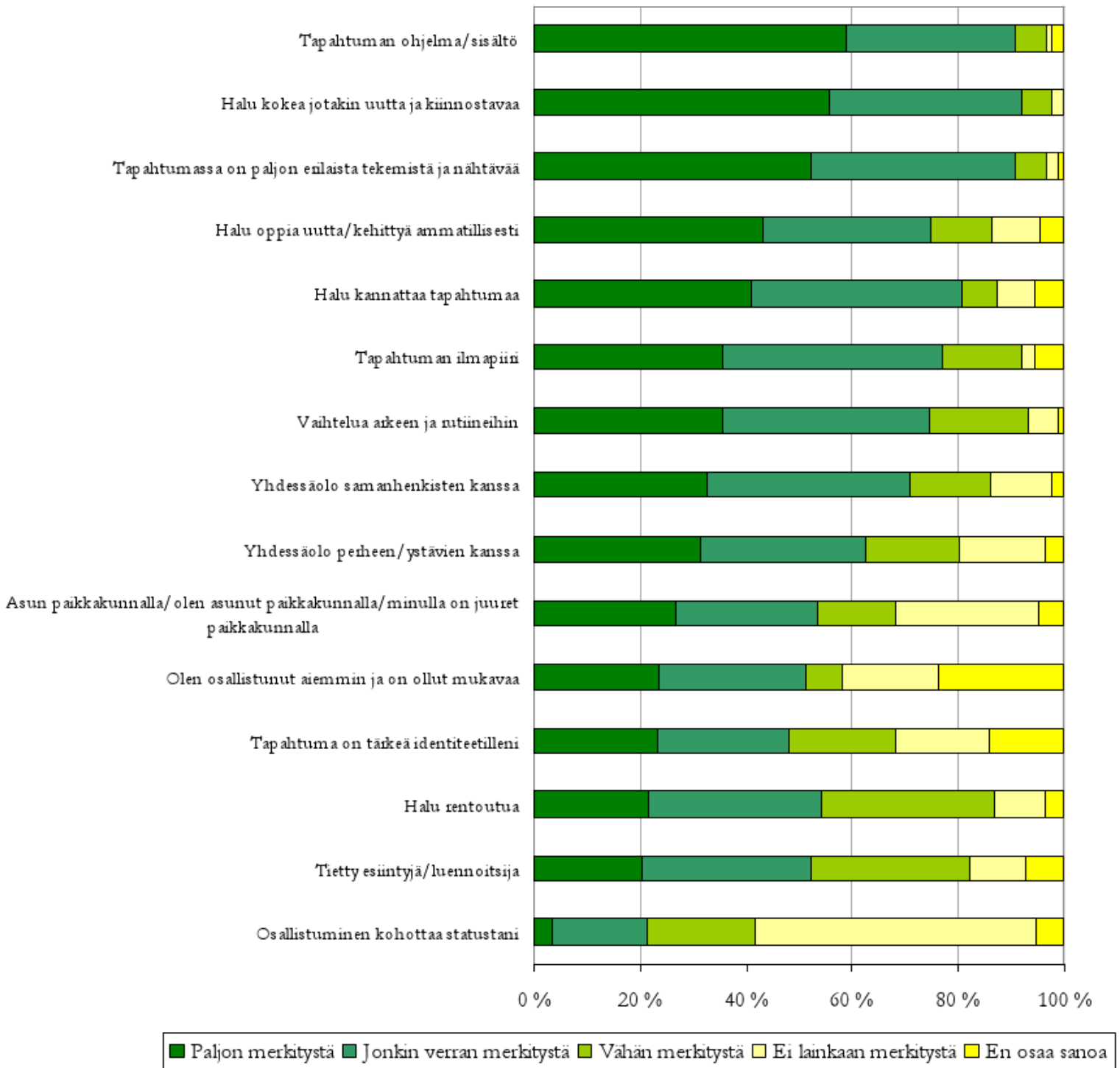
5.4 Mielikuvien ANTI-festivaali

ANTI-festivaalin nimeen, anti-sanaan, on rakentunut kriittisyyden siemen, sillä anti-sana ymmärretään globaalisti jotakin vastustavana (Haikala 2012, 67). Anti suomen kielellä puolestaan tarkoittaa lahjaa ja sitä se symboloi festivaalin nimessäkin. ANTI-festivaalin tarkoituksena on pyrkiä tunkeutumaan tajuntaan välittämättä siitä, onko ihmisillä tapana hakeutua taiteen pariin tai onko heillä yleensä varaa kulttuuriin kuluttamiseen. ANTI-festivaalin teokset voidaan siis mieltää lahjoiksi ihmisille, jotka ovat esityksen aikaan paikalla, tietoisesti tai sattumalta. (ANTI - Contemporary Art Festival 2013).

Suomen kielen perussanakirja vuodelta 1990 määrittelee imago-sanana merkitykseksi seuraavan: Henkilön, liikeyrityksen ynnä muun usein tietoisesti itsestään antama kuva. Imagolla on sanana kaksinainen käyttötapa sekä viestinnällisenä sekä psykologisena terminä. Suomen kielessä esiintyville sanoille "imago" ja "mielikuva" voidaan tässä suhteessa luoda erotteleva merkitys. Imago viittaa enemmänkin viestinnälliseen, esitettävään, merkkien ja symbolien tuottamisen puoleen. Mielikuva viittaa laajempaan ymmärretyn merkityksen aktiiviseen muodostamiseen. Mielikuvassa on mukana omat subjektiiviset kokemukset, elämäntilanne sekä omat tarpeet. (Karvonen 1997, 27–32).

5.5 ANTI-festivaalin asiakas

Vuonna 2007 ANTI - Contemporary Art Festivaali oli yksi 10 itäsuomalaisesta kulttuuritapahtumasta, jonka taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia arvioitiin. Tutkimus toteutettiin ESS vaikuttaa, tapahtumien vaikutusten arviointihankkeen puolesta, jota hallinnoi Joensuun yliopisto. ANTI-festivaalin stereotyyppiseksi kävijäksi summattiin kuopiolainen alle 40-vuotias naisopiskelija, joka elää yksin tai parisuhteessa ilman lapsia. Keskimääräinen kävijä on kiinnostunut erilaisista taidemuodoista ja harrastaa niitä säännöllisesti. (Mikkonen ym. 2007, 4–31)

KUVA 3. ANTI-festivaaliin osallistumisen syyt vuonna 2007 (Mikkonen ym. 2007, 11).

ANTI-festivaalin asiakkaat vuonna 2007 mielsivät tärkeimmiksi syikseen osallistumiselle tapahtuman sisällön, halun kokeilla jotakin uutta sekä tapahtuman monipuolisen tarjonnan. Tapahtuman vierailun syynä ei ollut niinkään tietty yksittäinen esiintyjä tai festivaalin mahdollisesti kohottama sosiaalinen status. Tutkimuksen mukaan yli puolet tapahtuman kävijöistä vuonna 2007 oli tyytyväisiä (57,1%) tapahtumaan kokonaisuudessaan, erittäin tyytyväisiksi itsensä mielsi 20,9% kävijöistä. Yksikään kyselyn otannasta ei sanonut, ettei aio osallistua tapahtumaan tulevina vuosina. Varmoja tulevasta osallistumisestaan ANTI-festivaaleille oli 67,5%.

6 TUTKIMUS

Tutkimus on järjestelmällistä asioiden ja tapahtumien mallintamista. Tutkimustiedolta vaaditaan ennen kaikkea luotettavuutta. Tutkimuskohteet voivat ihmistieteissä vaihdella suuresti, mutta tyypillisesti ne koostuvat yhdestä tai useammasta ihmisestä, ihmisryhmistä, ihmisestä lajinsa edustajana tai ihmisen toiminnoista tai näiden ehdoista eri olosuhteissa. (Erätuuli ym. 1994, 9.)

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus perustuu kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimukseen. Kvalitatiivisilla tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan ei-tilastollisia kenttätutkimusmenetelmiä. Kvalitatiivinen mielletään usein myös pehmeäksi, verrattuna kovaan, kvantitatiiviseen tutkimusmenetelmään. Ero kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen välillä on pääasiassa tavoissa, joilla niiden tieteellinen selitysvoima osoitetaan. Tilastollisten menetelmien nojautuessa matemaattisiin keinoihin, laadullisten menetelmien käyttäjät suuntaavat huomionsa aineiston hankintaan. Kvalitatiiviset ja kvantitatiiviset menetelmät voidaan erottaa myös sen mukaan, miten tutkimusaineisto on hankittu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa mielletään tutkijan oman aineiston keruu erityisen tärkeäksi, tutkijaa itseään voidaan siis pitää tutkimusvälineenä. Tilastollisessa menetelmässä tutkijan panos liittyy enemmän esimerkiksi kyselylomakkeen laatimiseen sekä tulosten analysoimiseen. (Vilka 2011.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillinen piirre on sen luonne hankkia tietoa kokonaisvaltaisesti. Aineiston koonnissa käytetään luonnollisia, todellisia tilanteita. Laadullisessa tutkimuksessa ihminen toimii tiedon keruun lähteenä. Kvalitatiivisessa tut-

kimuksessa käytetään induktiivista analyysia. Induktiivisella päättelyllä analyysi lähtee liikkeelle yksittäisestä havaintojoukosta ja muodostaa niistä päätelmiä. Laadulliselle tutkimuksesta saaduille tuloksille ominaista on, ettei niitä ole edes tarkoitus yleistää. (Tuomi 2009, 74.) Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tutkittavien ääni tulee päästä esille. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on myös tyypillistä, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

6.2 Tutkimuksen suorittaminen

Haastattelu on tiedonkeruutapa, jossa haastateltavilta kysytään heidän mielipiteitään haastattelun kohteesta. Haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, sillä siinä ollaan suorassa kontaktissa, kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Haastattelun etuna muihin tiedonkeruumuotoihin verrattuna on sen joustavuus. Haastattelua tehdessä haastattelijalla on mahdollisuus esimerkiksi toistaa kysymys, oikaista mahdollinen väärinkäsitys, tarkentaa käyttämänsä sanamuotoa ja käydä vapaata keskustelua haastateltavan kanssa. (Hirsjärvi ym. 2007, 199–200; Tuomi ym. 2009, 73.)

Tutkimushaastattelua on kirjallisuudessa jaoteltu moniin ryhmiin. Tavallisesti haastattelutapoja erotellaan sen mukaan, kuinka tarkasti haastattelutilanne on säädelty. Yhtenä ääripäänä on täysin strukturoitu haastattelu, jossa käytetään ennalta määriteltyä kysymyssarjaa. Toisena ääripäänä toimii strukturoimaton haastattelu eli lomakehaastattelu, jossa haastattelija on ainoastaan määritellyt valmiiksi keskusteltavan aiheen tai aihealueen. (Hirsjärvi ym. 2007, 203.)

Empiiriseksi metodikseni valitsin puolistrukturoidun teemahaastattelun. Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto. Puolistrukturoidun haastattelun päämäärä on sama kaikille. Haastatteluja ohjaa ennalta suunnitellut kysymykset mutta haastattelussa hyödynnetään myös avoimia kysymyksiä ja haastattelija voi vastausten perusteella esittää myös jatkokysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2007, 203–204.)

Tutkimustani varten suoritin teemahaastattelun yhdeksälle vuoden 2012 ANTI-festivaalin osallistaviin performansseihin osallistuneille. Sain haltuuni yhteensä 19

osallistuneet yhteystiedot ja heistä yhdeksän vastasi tiedusteluihini mahdollisesti haastattelusta. Kuusi osallistujista tapasin kasvotusten ja kolme puolestaan vastasi haastatteluuni sähköpostitse kiireittensä vuoksi. Haastateltavista yksi osallistui Makeshiftin, yksi Kris Greyn ja seitsemän Annie Sprinklen ja Beth Stephensin performansseihin. Tutkimukseen osallistuneista kahdeksan oli naisia ja yksi oli mies.

Haastattelukysymykset olin jakanut kolmeen osaan, jossa ensimmäisessä kysyin taustatietoja, toisessa mielikuvia ANTI-festivaalista ja performanssitaiteesta, kolmannessa itse kokemuksesta osallistavaan performanssiin. Vaikka taustatietoja kartoittava osuus oli tutkimuksessa varsin lyhyt, oli sen rooli silti merkittävä. Toisessa osiossa tiedustelin, mitä henkilöt tiesivät ANTI-festivaalista sekä performanssi- ja live art -taiteesta. Tämän lisäksi utelin, montako kertaa he olivat osallistuneet festivaaleille ja kuinka he päätyivät osaksi osallistavaa performanssia viime vuonna. Viimeisessä osiossa annoin haastateltavien kertoa vapaasti kokemuksistaan performansseissa. Erityisesti minua kiinnosti, miltä osallistuminen tuntui ja kokiko henkilö olevana osana esitystä. Halusin tuoda tuloksissa esille mahdollisimman paljon haastateltavien omin sanoin kertomaa. Nämä aineistolainaukset ovat kursivoitu seuraavassa kappaleessa.

7 TULOKSET

ANTI - Contemporary Art Festival mielletään teemahaastattelujeni perusteella ennakkoluulottomaksi, erilaiseksi sekä kansainväliseksi festivaaliksi. ANTI nähdään kuuluvan osaksi Kuopiota ja paikkasidonnaisuutta sekä yllätyksellisyyttä ylistettiin. Kaksi haastattelemaani kritisoi festivaalin lähestyttävyyttä. Vaikka ANTI-teokset ovat sijoitettu helposti saavutettaviin paikkoihin, yhden haastateltavan mielestä festivaaleille osallistuminen oli hankalaa, jos ei kuulunut hänen kuvailemaansa sisäpiiriin. Taiteilijana toimiva Johanna, 37, koki myös, että jos hän ei olisi ollut taiteenalalta, hänen olisi voinut olla hankalampaa osallistua ja hän olisi kokenut festivaalin vaikeammin lähestyttäväksi. Monien otantaan kuuluneiden luonnehdinnoissa toistui festivaalin avoimuus sekä monipuolisuus. Riina, 20, puolestaan kokee ANTI-festivaalin tarjoilevan katsojilleen kaikkea sitä, jota ei nähdä taidenäyttelyissä. ANTI-festivaaliin hän mieltää vahvasti osallistumisen, tekemisen ja kokeilemisen.

Mä jotenkin ajattelen, että se on tapahtuma, joka koostuu tapahtumista. Ja sitten ne tapahtumat nyt voi olla melkein mitä tahansa. Marjukka, 51v

Käsitteinä performanssitaide ja etenkin live art olivat pääasiassa haastatteltavilleni vieraita. Performanssitaideita avattiin pitkälti englanninkielen sanan *perform*, (suomeksi esiintyä) avulla. Suurin osa osallistujista kuitenkin yhdisti tähän vaihtoehtoisen taiteen sekä taiteilijan esiintymisen omana itsenään. Performanssitaide miellettiin myös katsojaläheisemmäksi verrattuna muihin taiteenlajeihin. Yksi osallistuja kuvaili performanssia tekemisen tapana, kun ei pysty muuten asiaa tuomaan ilmi. Live art oli käsitteenä tuntematon kaikille muille paitsi kahdelle haastattelemalleni. Live art - sanapariin osattiin kuitenkin yhdistää sen reaaliaikaisuus sekä ainutkertaisuus.

Alun perin ANTI - Contemporary Art Festivaalista oltiin pääasiassa luettu lehdistä tai muista medioista. Muutamalle ystävä oli kertonut tapahtumasta ja sitä kautta tietoisuus festivaalista oli levinnyt. Osalle ANTI-festivaali oli tuttu vuosien takaa ja siihen oli osallistuttu aikaisempinakin vuosina. Neljälle yhdeksästä, vuoden 2012 osallistuminen oli ensimmäinen kerta. Yhdelle ANTI-festivaalin nimi oli luonut mielikuvan vastalauseesta, hän oli epäillyt festivaalia kannanotoksi seksuaalivähemmistöille tai eläinsuojeluun. Toinen osallistuja mietti, ettei esimerkiksi suurimmalla osalla kuopiolaisista, ole minkäänlaista mielikuvaa, puolesta tai vastaan, ANTI-festivaalista. Koska moni oli lukenut ANTI-festivaalista muun muassa paikallislehdestä, he olivat tietoisia tapahtuman saamasta kyseenalaisesta palautteesta. Haastateltavat kuitenkin totesivat, etteivät yleisöastokirjoitukset olleet vaikuttaneet heidän mielikuviansa negatiivisesti, mutta eivät osanneet selvittää tarkemmin miksi ANTI-festivaaleille ei ollut tullut osallistuttua aikaisemmin.

7.1 Tie katsojasta osallistujaksi

Teoksen katsomisen sijaan, teokseen itse osallistuminen koettiin haastattelujen perusteella todella myönteisesti. Hämmäntävien ja jännityksen tunteiden lisäksi hoitoalalla toimiva Manda, 62, oli osallistunut osallistaviin teoksiin aikaisemminkin ja hänen mielestään taiteeseen osallistuminen jättää aina pysyvän muistijäljen, toisin kuin esimerkiksi taiteen katseleminen tai kuunteleminen. Hän kuvaili osallistumisen aina muuttavan häntä ja juuri tästä hän erityisesti piti. Yksi haastateltavista koki osallista-

vuuden olevan nykyään trendi ja hän mielsi sen olevan niin sanotusti päälle liimattua. Hän koki osallistavan taiteen olevan sen kokijalle ja tekijälle niin herkkää, että jos osallistuvuus on syntyäkseen, se tekee sen ikään kuin itsestään. Insinööriopiskelija Tarja, 24, puolestaan koki osallistavan taiteen hänelle henkilökohtaisesti vaikeaksi. Hän syytti tästä omin sanoin pidättyväistä luonnettaan. Hän kuitenkin mielsi osallistavuuden palkitsevaksi molemmin puolin sen onnistuessa.

-- Pidän kovasti ajatuksesta ja tällaisista osallistavista teoksista. Näin taide tulee lähemmäksi ihmistä ja rikkoo esiintyjän ja katsojan rajoja. Seurauksena on sitten tietotaidon jakaminen ja tuloksena molemmin puolin kokemusten ja elämysten jakaminen.

Johanna, 28v.

Blue Wedding To Lake Kallavesi -performanssiin haastatteleman tahot olivat päätyneet osallistujiksi teokseen monipuolisin tavoin. Osa oli tullut, koska heidän sidosryhmäänsä, tässä tapauksessa Improvisaatioryhmä Kameleontteja ja draamaryhmä ILOLIKE:ttä, oli pyydetty mukaan teokseen. Heiltä oli tiedusteltu olisivatko he halukkaita antamaan hääparille lahjan esiintymällä hääristeilyllä. Osa oli tullut ystävän mukana tai ystävän suosittamana. Makeshiftin Making Time-teokseen osallistunutta viehätti se, että teos toteutettiin sisätiloissa ja se, että kuka tahansa pystyi osallistumaan. Residenssitaiteilijana ANTI-festivaaleilla toimineen Kris Greyn Intervention-performanssiin osallistunutta Riinaa, 20, taiteilija pyysi henkilökohtaisesti mukaan hänen vieraillessaan Savon Seta ry:n nuorten illassa.

Koska suhde osallistavaan taiteeseen oli yleisesti myönteinen ja avoin, ei oma osallistuminenkaan pelottanut haastateltavia. He kuvailivat ennako-odotuksiaan pääasiassa jännittyneiksi ja uteliaiksi. Osa oli ottanut ennakkoon selvää taiteilijoista ja se loi osan mielikuvista sekä lisäsi uteliaisuutta. Yksi vastaajista kertoi, ettei ennako-odotuksia teoksesta pahemmin muodostunut, sillä hänen osuutensa Blue Wedding To Lake -teoksessa oli morsiusmaton (bridal rug) tekeminen. Koska osallistuminen oli konkreettista tekemistä ja tapahtui pääosin ennen tapahtumaa, tuntui osallistuminen vähemmän jännittävältä. Hän erityisesti piti siitä, että tehtävänanto oli niin laaja-alainen eikä toteutukselle annettu minkäänlaisia reunaehtoja. Toista osallistujaa teoksen epämääräisyys puolestaan pelotti. Mutta hän summasi kokemuksen olleen loppujen lopuksi opettavainen.

Kysymykseni siitä, vaatiiko performanssitäiteeseen osallistuminen osallistujaltaan jotakin erityisiä tietoja ja taitoja, kirvoitti paljon keskustelua. Eeva, 26, kertoi säilöntää sisältäneeseen teokseen osallistumisen vaatineen häneltä enintään tavallisia kotitaloustaitoja. Ne riittivät hänen mukaansa aineiston ja materiaalin käsittelyyn ja tulkinnaan. Muutkin haastateltavat mielsivät, että teoksiin pystyi osallistumaan aivan omana itsenään. Heittäytymiskyky koettiin hyväksi, mutta osa haastateltavista korosti, että on toisinaan ihmiselle hyväksi mennä mukavuusalueensa ulkopuolelle. Marjukka, 51, summasi performanssitäiteeseen osallistuvan omaavan tarvitsevan tiettyä henkilökohtaista, subjektiivista luovuutta ja siihen vakaata luottamista. Haastateltaville yhteiseksi teemaksi siitä, vaatiiko osallistuminen ihmiseltä jotakin, oli ihmisen avoimuus, halu kokeilla ja kokea uutta.

Pohdin yhdessä ANTI-festivaaleille osallistuneiden kanssa myös sitä, miksi teoksiin osallistuminen kuitenkin on niin vaikeaa. Kysymys sai useat jututettavani mietteliääksi. Pelko, nousi monen puheissa esille. Tiedustelin, millaista pelkoa osallistuminen saattoi ihmisessä aiheuttaa. Monet kuvailivat sitä epävarmuuden sietämättömyydeksi ja muiden katseiden kohteiksi joutumiseksi. Eräs kertoi ihmisten osallistumattomuuden johtuvan suomalaisuudesta, toinen siitä, että ihmisiä pyydetään nykyään tulemaan, katsomaan, osallistumaan niin paljon, ettei ihminen yksinkertaisesti jaksakaan aivan kaikesta. Myös ajatus siitä, että osallistumaan pitäisi mennä yksin, koettiin useiden puheissa ahdistavaksi. Yksi haastateltavista myös mietti, että joiltain ihmisiltä puuttuu myös halu ymmärtää performanssitaidetta ja myös ANTI-festivaalia, tämän takia ihminen ei edes halua arvostaa toisten taiteellista tekemistä.

7.2 "Performanssi jollakin tavalla muuttaa mua ja siitä mä tykkään"

Tutkimuksen tavoitteena oli tiedustella osallistuneilta nimenomaan, minkälaisista osallistavassa teoksessa mukana oleminen oli. Tämä kiinnosti työn tilaajan, ANTI - Contemporary Art Festivaalin lisäksi myös minua henkilökohtaisesti. Millaisia tunteita osallistuminen yksilössä herättää ja kokeeko ihminen todella osallistuvansa teokseen. Kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että kokemus oli positiivinen. Marjukka, 51, oli liikuttunut ja kuvaili kokemusta erityisen kauniiksi ajatuksen tasolla sekä toteutuksena. Manda, 62, kuvaili oloaan Blue Wedding To Lake Kallavesi -teoksessa sa-

manlaiseksi kuin muissakin häissä. Hän koki, että oli todistamassa jotakin suurta ja peruuttamatonta. Hän kuvaili myös saaneensa performanssista paljon henkisesti sekä sinisen värin, jota ei aikaisemmin pystynyt sietämään. Antti, 34, puolestaan koki suurta yhteenkuuluvuutta performanssin jälkeen myös oman yhteisön, improvisaatioryhmän, kanssa. Hän mielsi kokemuksen ja osallistumisen lämpöiseksi ja hauskaksi. Tarja, 24, kuvaili kokemustaan mukavaksi ja erilaiseksi. Hän tosin koki laivan tilana haasteelliseksi ja ahtaaksi. Johanna, 37, koki täyden laivan juuri sopivan intiimiksi ja hänelle teokseen osallistuminen oli helpottava kokemus. Hän kertoi päässeensä toteuttamaan itseään tavalla, minkä tarpeesta hänellä ei ollut itselläänkään aikaisempaa tietoa. Johanna, 28, koki oman osallistumisensa ihanaksi ja valloittavaksi. Hänestä oli upeaa, että teokseen sai osallistua täysin omien resurssien mukaan ja toteuttaa itseään melkein ilman rajoja. Heidille, 23, teokseen osallistuminen toi vaihtelua ja uusia ajatuksia, mietittävää tavalliseen arkeen. Eevalla, 26, kokemus osallistumisesta oli erityisen miellyttävä, koska hänen kanssaan Making Time -teokseen osallistuneet ihmiset edustivat laajalti osaamista taiteen kentältä ympäri maailmaa. Riina, 20, puolestaan koki Kris Greyn teokseen osallistumisen tuovan mukavaa ja kaivattua vaihtelua Savon Seta ry:n nuortenryhmän rutiineihin. Hän piti Eevan tavoin teoksen myötä tapaamista ihmisistä ja niiden tuomasta hyvästä fiiliksestä. Jokainen kertoi ennakkoodotusten jopa ylittyneen, koska käsitys tulevasta oli usealla niin hatara. Yksi muistelee teosta melkein päivittäin ja toinen ammentaa kokemastaan materiaalia omaan taiteelliseen työhönsä.

Itse tekemisen aikana Riina, 20, kertoi olleensa kokeneensa sosiaalista painetta, sillä Kris Greyn residenssitaiteilijuuden ehkä näkyvin osuus oli Kuopion torilla järjestetty Intervention. Teoksen tarkoituksena oli sosialisoida ja luoda keskustelua erilaisten ihmisten välille. Riina kertoi teoksessa mukana olemisen olleen alussa melkein kiusallista, koska hän oli niin huolissaan, etteivät ihmiset osallistuisi siihen. Riinalle kokemus oli loppujen lopuksi erittäin positiivinen ja hän kertoi ajan kuluneen teokseen osallistuessa nopeasti. Riina koki teoksen jälkeen ylpeyttä teoksen luomasta huomios- ta ja suhtautui taiteilijaan hyvin kunnioittavasti, joka kuului naisen puheissa usein. Riina ei osannut päättää, kokiko hän osallistuvansa teokseen vai ei.

Joo, kyllä mä silleen koin olevani jossain mukana, poissa normista mutta mä en oo ihan varma käsitinkö mä siinä vaiheessa mä oon tekemässä taidetta. Mä koin sen ehkä enemmän semmosena, että tässä on hyvä tyyppi toteuttamassa itseään taiteen kautta. Sitä ei kuitenkaan voinut pitää semmosena taiteena, niin kun alitajuntaisesti... vaikka se sitä olikin. Mutta se siis tuntui enemmän sosiaaliselta kanssakäymiseltä. Riina, 20v.

Tarja, 24, kuvailee teokseen osallistumisestaan pääasiallisesti hauskaksi ja arjesta poikkeavaksi kokemukseksi. Hänelle kokemus oli tutkimukseen osallistuneista ehkä vähiten merkittävin eikä hän palaa teokseen mielessään usein. Hän kertoi, että ei kokenut niinkään osallistuneensa teokseen, vaan pikemminkin piti omaa lahjaansa teoksen dokumentoijana vain tehtävänä performanssin sisällä. Hän koki silti kuuluvansa teokseen esimerkiksi sinisen teemapukeutumisen kautta. Tarja oli silti tyytyväinen omaan osallistumiseensa ja koki ylittävän itsensä jollain tasolla.

Johanna, 37, koki teokseen osallistumisen sallivan hänen tehdä melkein mitä vain. Hän piti juuri siitä, että teos jätti tilaa osallistujien omalle luovuudelle ja improvisaatiolle. Teoksen ympäristö ja tunnelma myös takasivat sen, että ihmiset hyväksyivät toisensa ja otettiin vastaan muiden näkemyksiä.

-- Ja mä olin tyytyväinen miten se, että mä menin oikeesti makaamaan sinne maahan ja mä en sen kummemin ajatellut siinä mitään, niin mä yht'äkkiä huomasin, että siitä tuli osa sitä esitystä sitten aika vahvasti. Ja mä olin että hyvä, tää toimii, ilman että mun täytyy ajatella mitään. Johanna 37v.

Antti, 34, koki vahvasti olevansa sekä osana teosta sekä esiintymässä teoksen sisällä. Hän kertoi koko ajan tiedostaneensa, että muut häälahjansa antaneet olivat esiintyessään osana teosta. Hän kuvaili oman esiintymisosuutensa olleen kuitenkin erillinen pala muuta kokonaisuutta. Mies koki itsensä huojentuneeksi ja rentoutuneeksi esityksen jälkeen. Vielä oman osuutensa hänen kokemukseensa teki jalkapallotreenit, joihin hän osallistui teoksen jälkeen. Antti kertoi joutuneensa selittämään muille, miksi hänen naamansa oli esimerkiksi maalattu siniseksi. Tämän hän kuvaili olleen kiva, jopa terapeutin tapa päästä kertomaan kokemuksistaan ystäville.

Manda, 62, kertoi, että oli osallistuessaan draamaryhmä Iloliikkeen kanssa sopinut että he ottaisivat kukin erilaisen lesbo-roolin. Sen päätöksen toteuttamisen vaikeus tuli ryhmäläisille uutena, mutta Manda kertoi ryhmän nauraneen asialle jälkeinpäin, joten senkin kimmelluksen voi mieltää hauskaksi kokemukseksi. Manda koki osallistumisen miellyttäväksi, koska hänelle tilanne, jossa itsensä joutuu laittamaan likoon, oli niin tuttu. Hän kertoi olevansa sitä tyyppiä, jonka mielestä on ihana päästä esiintymään ja osallistumaan jonkun asian varjolla.

Marjukka, 51, koki olevansa otettu, kun hänen esityksensä hyväksyttiin osaksi performanssia. Hänen lahjanaan oli toimia viittomakielentulkkina esityksien ja puheiden aikana. Marjukkaa jäi kuitenkin harmittamaan, ettei osallistunut aktiivisemmin ja näkyvämmiin teoksen aikana. Hän koki, että teoksen osaideana oli, että mitä enemmän teoksen aikana tapahtui, sitä vahvempi ja voimakkaampi tunnelma siitä tuli kaikille.

Johanna, 28, koki, että pääsi vahvasti osallistumaan teoksen tekemiseen, joka puolestaan loi tyytyväisyyttä. Hän koki osallistumisen olleen itseohjautuvaa omalta osaltaan mutta koki myös osallistuvansa tekemiseen muiden kanssa, vaikka oman osuutensa hän kokikin erilliseksi kokonaisuudeksi. Johanna koki teokseen osallistumisen antaneen hänelle paljon enemmän, verrattuna siihen, jos hän olisi vain katsellut teosta niin sanotusti ulkopuolelta. Johanna kertoi saaneensa teoksesta ja sen sanomasta kokonaisvaltaisemman kuvan. Hän kertoi oman tunnemaailmansa olleen enemmän alttiina teoksessa ja ymmärtävän paremmin osallistuvien ihmisten roolin teoksessa. Hän myös osasi näin enemmän arvostaa kunkin työpanosta ja koko esitystä.

Heidi, 23, koki mielihyvää, kun hän huomasi teosta varten valmistamansa tarpeiston merkittäväksi valmiille teokselle. Teoksen aikana hän huomasi ajattelevansa paljon omaa osuuttaan esityksessä. Osallistumisen hän summasi olevan vapauttavaa, jännittävää ja hauskaa. Hän epäilee, ettei olisi saanut yhtä upeaa kokemusta, ellei olisi osallistunut teokseen.

Eeva, 26, mielsi osallistuneensa teoksen tekemiseen. Hän koki teoksen osaksi historiallista jatkumoa, eräänlaista teoksen kerrontaa kaikkialla maailmassa. Osallistumisen hän kertoi tuntuneen hienolta, mutta ei kokenut sen olleen hänelle erityisen merkittävä. Hän pikemminkin tulkitsi teokseen osallistumisen tekemisenä, jonka voi tulkita

aktiiviseksi osallistumiseksi keskusteluun maailmantilasta ja globaalista ekologiasta ja taloudesta.

Blue Wedding To Lake Kallavesi -teokseen osallistuneet olivat kertomansa mukaan melko vähän kontaktissa muihin osallistujiin. Moni olisi jopa toivonutkin enemmän kommunikointia, mutta tila ei siihen osallistujien mukaan soveltunut. Ryhmän kanssa tulleet pitivät teoksen aikana vahvasti yhtä ja yksin osallistuneet kommunikoivat muiden kanssa lähinnä small talk -tasolla. Tunnelma oli kuitenkin monista niin vahva, ettei vapaalle keskustelulle ollut edes tarvetta. Making Time -teokseen osallistunut Eeva, 26, kertoi kommunikaation olleen tärkeässä osassa teosta ja suhde muihin teokseen osallistuneisiin oli tuottoisa. Intervention-performanssiin osaa ottanut Riina, 20, oli innoissaan siitä, kuinka moni ulkopuolinen heidän teokseensa lähti mukaan. Hän tosin pahoitteli sitä, etteivät kaikki Savon Seta ry:n nuoret halunneet osallistua teokseen puutteellisen englannin kielensä takia. Hän siis oli kontaktissa ja koki elämyksiä uusien, teoksen aikana tapaamiensa ihmisten kanssa, mutta vähemmän vanhan sidosryhmänsä kanssa.

Tutkimukseen osallistuneista moni vaikenä, kun tiedustelin, millainen olotila oli välittömästi teoksen jälkeen. Useat päätyivät kuvailemaan tunnelmaa rauhalliseksi ja rentoutuneeksi. Moni oli havainnut herkistyneensä ja joidenkin teos oli päätyttyä helpottuneisiin halauksiin. Johanna, 37, kertoi teoksen ja sen tuoman roolin kulkeneen hänen mukanaan koko illan, joten hän ei pystynyt täysin edes määrittelemään, milloin teos hänen mukaansa loppui. Johanna, 28, puolestaan koki tunteneensa vallan suuren tunnekirjon esityksen aikana, ilosta ihmetyksen kautta lievään väsymykseen. Olo oli teoksen jälkeen kaiken edellä mainitun onnellinen sekamelska.

Useat tutkimukseen osallistuneet pystyi paremmin summaamaan ajatuksiaan teoksen tuomasta vaikutuksesta jälkeenpäin, he kertoivat nyt, noin 6 kuukautta myöhemmin näkevänsä tapahtuman paremmin kokonaisuutena. Teos, johon osallistui, oli jäänyt muutaman mieleen niin vahvasti, että he tietävät kokemuksen vaikuttavan heihin vieläkin. Yksi heistä oli Manda, 62, joka kertoi inspiroituneensa Blue Wedding To lake Kallavesi -performanssin luonto-teemasta niin että hän sitoutuu siihen nykyään eri tavalla kuin ennen. Hän kuvaili osallistumisen kylväneen siemeniä hänen luovuutensa kasvumaaperälle. Marjukka, 51, kertoi ymmärtäneensä teoksen sanoman paremmin,

kun sille antoi hieman aikaan. Hän oli vaikuttunut teoksen lämpimästä suhteesta luontoon ja sen suojelun tärkeys nousi kuin uudelleen hänen tärkeysjärjestykseensä. Johanna, 37, kertoi teokseen osallistumisen jälkeen tietäneensä vahvemmin itse olevansa oikealla alalla ammatillisesti. Eeva, 26, puolestaan ymmärsi osallistumansa teoksen kansainvälisyyden ja hänestä tuntui mahtavalta olla osana sen matkaa ja säilyä teoksen ympärillä käytävissä keskusteluissa. Riina, 20, kertoo ajattelevansa varsinkin tapaa maansa taiteilijaa Kris Greytä, ja myöntää seuraavansa tämän tekemisiä sosiaalisen median kautta yhä, enemmän kuin itse teosta.

Tutkimukseen osallistuneille, joille performanssitaide ja live art eivät olleet taiteenlajeina tuttuja, yllättyivät performanssitaiteen monimuotoisuudesta luonnollisesti eniten. Riina, 20, kertoi osaavansa odottaa jatkossa myös vähemmän shokeeraavia esityksiä. Hän yllättyi kuinka yksinkertaisista toiminnoista performanssi voi koostua. Johanna, 28, sai teokseen osallistumisen myötä tunteen, että hän haluaa olla enemmänkin tekemisissä performanssitaiteen ja live artin kanssa. Taiteilijana itsekkin toimiva Johanna, 37, ei saanut viime vuoden teokseen osallistumisesta mitään niin sanottuja ahaaelämyksiä mutta itse ANTI-festivaalin hän kokee nyt läheisemmäksi, omakohtaisemmaksi. Johanna kertoi usein olevansa osallistavissa teoksissa enemmän tarkkailijan asemassa ja kyseisessä teoksessa hän koki olevansa enemmän mukana. Marjukan, 51, mielestä osallistavan taiteen sanoma välittyi selkeämmin hänen osallistuessaan teoksen tekemiseen. Hän sai tietoa ANTI-festivaalista teoksen aikana enemmän ja oli yllättynyt kuinka suuria, maailmankuuluja performanssitaiteilijoita oli tullut hänen mukaansa Kuopion kaltaiseen "juntticityyn". Marjukka kertoo tämän huomattuaan arvostavansa festivaalia aivan uudella tavalla.

Paljon performanssitaideita nähneen Mandan, 62, mielikuva taiteenalasta ei muuttunut. Manda kertoi osallistuneensa muutama vuosi takaperin ANTI-festivaaleille ja ollut todella tyytymätön sen tarjontaan, hän kuvaili sitä pienelle sisäpiirille tehdyksi taiteeksi. Viime vuoden vierailun myötä hänen uskonsa ANTI-festivaaliin palasi takaisin. Hän nimitti muutaman vuoden takaista kokemustaan omaksi ANTI-kuopakseen ja oli helpottunut voidakseen taas uskoa festivaalin tarjontaan. Antti, 34, kertoi, ettei hänen mielikuvansa performanssitaiteesta ole muuttunut. Hänen aikaisempi käsityksensä oli, että performanssitaiteesta voi olla mitä tahansa ja ettei sillä ole minkäänlaisia rajoja. Vapaaehtoistyöntekijänä ANTI-festivaaleilla aikaisemmin osal-

listunut Antti kertoi näkevänsä festivaalin nyt hallitumpana kokonaisuutena kuin töitä festivaalin parissa tehdessä. Hän kokee sen myös yhteisöllisemmäksi ja merkittävämmäksi itselleen.

Tarja, 24, ei osannut kuvailla hänen käsitystään performanssitaiteesta nykyään mutta kertoi teokseen osallistumisen antaneen jokseenkin paremman käsityksen alasta. Hän summasi taiteen rohkeaksi ja vapaaksi. Koska Tarja ei osallistunut kuin yhteen teokseen vuoden 2012 ANTI-festivaalilla hän ei uskaltanut sanoa leimasiko kokemus hänen mielikuvansa koko festivaalista. "Jos leimasi, niin leimasi hyvin", Tarja pohti. Heidi, 23, kertoi osallistumisensa jälkeen vasta tietävänsä mistä ANTI-festivaalissa on kysymys ja performanssitaidekin tuntuu nyt naisesta helpommin lähestyttävältä käsitteeltä. Ensi vuonna Tarja kehui varmasti osallistuvansa jälleen, mikäli yhä Kuopiossa asuu. Koska Eeva, 26, kertoi opiskelleensa performanssitaideita itsekin, ei teokseen osallistuminen tai teos itsessään hämmentänyt tai tarjonnut hänelle mitään uutta. ANTI-festivaali puolestaan osoittautui Eevan mielestä ihmisystävällisemmäksi.

Tutkimukseen osallistuneet olivat yksimielisiä siitä, että osallistavaan taiteeseen voi osallistua täysin omana itsenään eikä oikeastaan mitään tietotaitoja tarvita. Kuitenkin osallistavan taiteen osallistumiseen on olemassa iso kynnyks. Manda, 62, pohti sen johduvan heiveröisesti rakentuneesta luonteesta. Hän korosti, että kaikkien olisi hyvä rikkoa rajojaan ja kertoa itse tavanneensa sitä kautta paljon uusia ihmisiä ja saaneen uusia polkuja elämäänsä. Hän kokee saavansa performanssitaiteesta ja itse osallistumisesta varsin paljon nautintoa ja sisältöä. Eeva, 26, rohkaisisi ujompiä vain reippaasti osallistumaan ja kertoi sen antavan mahdollisuuden tavata hienoja ihmisiä ja paljon häntä kokeneempia taiteilijoita, niin kuin hänelle kävi Making Time -teoksessa. Hän summasi vielä kokemuksen olleen hänelle kaikin puolin myönteinen ja toivoo muiden kokevan saman reseptioestetiikan (taiteen vastaanoton tutkimus) priorin kuin hän.

Heidi, 23, koki, ettei ANTI-festivaalin kaltaisiin tapahtumiin tule lähdettyä yksin. Hän itse nimittäin tarvitsi opiskelukaverin innostuksen ja pyynnön lähteä mukaan. Heidi kuitenkin myöntää, ettei ANTI-festivaaliin osallistumisessa ole mitään estettä, kunhan mielenkiintoa, rohkeutta, halua osallistua ja uusien asioiden kokeminen ja näkeminen kiinnostaa. Näillä sanoin, hän houkuttelisi omaa ystäväänsä osallistuman. Ilmainen taide, joka on tuotuna omille kotikulmilleen, hän mainitsisi myös ANTI-festivaalia

suosittellessaan. Tarja, 24, ehdottomasti rohkaisisi muita osallistumaan performanssitaiteen tekemiseen. Hänen mielestään aina kannattaa kokeilla erilaisia asioita.

Antti, 34, neuvoisi ihmisiä osallistumaan performanssitaiteen tekemiseen, mutta ei missään nimessä pakottaisi ketään. Hän kertoisi, että taidetta tehdessä saa olla aivan oma itsensä ja niin sanotusti pää tyhjänä. Antti kehottaisi ihmisiä ehdottomasti ainakin kokeilemaan kerran, nimittäin useissa esimerkiksi ANTI-festivaalin teoksissa ei ole ennakoilmoittautumista ja teoksesta voi lähteä pois milloin tahansa. Marjukka, 51, itse tuli paikalle ystävän kehotuksesta ja hän koki mahdolliseksi, että tulevaisuudessa tulee ehdottamaan ANTI-festivaalia ystävilleen. Marjukka mietti, että jos ihmisellä vain on vähänkin kiinnostusta, niin festivaalille todella kannattaa osallistua. Hän kertoisi ystävilleen, että osallistumalla teokseen, saa siitä aivan toisenlaisen näkökulman ja teoksen sanomasta tulisi selkeämpi itselle. Marjukka tosin pahoin pelkäsi, että ihmiset pelkäisivät osallistumista. Hän kertoi pelon olevan sekoitus kiusaantuneisuutta ja ahdistusta. Johanna, 37, oli puolestaan kutsunut vuonna 2012 ystäviään ANTI-festivaalille. Hän oli lähettänyt heille tiedotteen tapahtumasta ja pyynnön yhdessä osallistumisesta. Johanna, 28, houkuttelisi ihmisiä osallistumaan ja tarjoaisi mahdollisuutta omien rajojen rikkomiseen ja uudelleen etsimiseen. Hänen mielestään Kuopiossa toimivan Kuopion Muotoiluakatemiaan opiskelijoiden opintoihin tulisi sisällyttää vierailu ANTI-festivaaleille, sillä hän koki että tapahtuma voi helposti jäädä huomioidatta suurelta osalta. Eri taiteenalojen pitäisi hänen mukaansa pitää vähän yhtä. Riina, 20, kyllä pyytäisi ystäviään osallistumaan performanssitaiteen tekemiseen ja ANTI-festivaaleille, mutta hän ei välttämättä osoittaisi kutsuaan aivan kaikille. Hän koki, että vain avoin ihminen, joka on kiinnostunut erilaisista kulttuurin muodoista, voisi olla ANTI-festivaalin asiakas. Ennakkoluuloisen ihmisen houkuttelemisen tapahtumaan hän kokee melkein ajan tuhlaamiseksi.

8 POHDINTA

Suorittamani laadullisen tutkimuksen perusteella ANTI - Contemporary Art Festival koetaan rohkeaksi, erilaiseksi ja kansainväliseksi nykytaidefestivaaliksi. Yhdeksän puolistrukturoidun teemahaastattelun pohjalta voidaan myös todeta, että festivaali mielletään kuuluvan nimenomaan osaksi Kuopion syksyistä festivaalitarjontaa ja käsitetään yleisesti helposti saavutettavana tapahtumana. Kahden haastattelemani puheissa

ilmeni, ettei ANTI-festivaali olekaan helposti lähestyttävä. Festivaali koetaan näiden kahden mielestä enemmänkin sisäpiirille suunnitelluksi. Mielipiteet ovat melko huolestuttavia, sillä ANTI-festivaali on kaikille ilmainen kaupunkifestivaali, joka työskentelee jatkuvasti nimenomaan saavutettavuuden ja eri-ikäisten kaupunkilaisten aktiivisen kulttuurin osallistumisen kanssa. Yksi osallistujista ei ollut koskaan kuullut festivaalista, ennen vuotta 2012 ja olikin päätelty ANTI-nimestä, että kyseessä olisi kannotto seksuaalivähemmistöille tai eläinsuojeluun.

Laadulliselle tutkimuksesta saaduille tuloksille ominaista on, ettei niitä ole tarkoitus yleistää, vaan sitä voi enemmänkin pitää syvällisenä katsauksena tiettyyn teemaan. Näin ollen, kaikki ohessa mainitsemani tulokset ovat enemmänkin analyttistä kuvailua ANTI-festivaalista ja osallistavasta performanssi- ja live art -taiteesta kuin absoluuttisia totuuksia. Tämän tutkimuksen perusteella ANTI-festivaali koetaan siis pääosin mielenkiintoiseksi, mutta kuitenkin vaikeaksi omaksua ja osallistua.

Performanssitaiden käsitteenä oli haastatelluille tutumpi kuin live art. Performanssitaiden miellettiin poikkitaiteellisena esiintymisenä ja siihen kuului taiteilijan omakohtaisuus suhteessa teokseen. Live art -käsitteeseen osattiin yhdistää sanat ainutkertaisuus ja reaaliaikaisuus. Vaikka alan käsitteet eivät olleet suurimmalle osalle otannasta tuttuja, se ei estänyt heitä osallistumasta ANTI-festivaaleilla vuonna 2013. Taiteenalan ymmärtämättömyyttä ei siis koeta ongelmaksi performanssitaideteeseen osallistuttaessa. Monien käsitykset myös muuttuivat positiivisempaan suuntaan ja kynnys osallistua seuraavalla kerralla mielletään pienemmäksi.

Yhdeksän haastattelemani ANTI-performansseihin osallistunutta olivat kuulleet tapahtumasta pääasiassa paikallislehdistä ja ystävältä. Tavat miten ANTI-festivaaleille sitten päädyttiin osallistumaan olivat moniulotteisempia. Muutamaa oli ystävä pyytänyt osallistumaan kanssaan, osalle oli ystävä taas suositellut festivaalia, parille ANTI-festivaali oli tapahtumana tuttu ja siihen oltiin aikaisemminkin osallistuttu sekä sen sisältö kiinnosti osallistumaan. Muutamalle sidosryhmän mukana olo oli saanut osallistumaan ja yhtä itse teoksen taiteilija oli pyytänyt osallistumaan. Moni mainitsi monitakin syytä osallistumiselle, usealle osallistuminen nimenomaan vaati monta erinäistä motiivia. Vuonna 2007 Jenni Mikkosen ja Katja Ristolaisen teettämän alueellisten vaikutusten arviointi- tutkimuksen tuloksissa kolmena tärkeimpänä syynä ANTI-

festivaaleille osallistumisessa oli tapahtuman sisältö, halu kokeilla jotakin uutta sekä tapahtuman monipuolinen tarjonta. Tekemäni tutkimuksen perusteella suurin osa haastatelluista kuuluisi edellä mainituista halu kokeilla jotakin uutta -ryhmään. Osan puheista ilmeni syiksi saada vaihtelua arkeen ja rutiineihin sekä halu olla yhdessä samanhenkisten ihmisten kanssa. Muutaman haastatellun juuret olivat Kuopiossa ja se loi myös tarpeen kannattaa tapahtumaa. Festivaalin sijainti Kuopiossa ja sen paikkasidonnaisuus, tutut tapahtumapaikat, jotka koettiin itselle merkittäviksi, miellettiin tärkeäksi piirteeksi tapahtuman osallistumisen kannalta.

Haastateltavat odottivat tutkimuksen perusteella jostain syystä hyvin vähän osallistumiseltaan. Moni mainitsi osallistuvansa avoimin mielin ja niin sanotusti pää tyhjänä. Muutama, joka oli osallistunut ANTI-festivaaliin aikaisemminkin kertoi olleensa hyvällä tavalla jännittynyt ja odottavainen. Ennakko-odotusten luonti ei heidän mielestään performanssitaiteen kohdalla kannattanut ja niitä ei tullut ainakaan tietoisesti muodostettua. Otannasta ne, jotka osallistuivat tekemiseen konkreettisemmin, tekemällä esimerkiksi jonkin tarpeiston teokselle, olivat vähemmän jännittyneitä ja latautuneita teoksesta. Tämän voi päätellä kertovan siitä, että fyysinen tekeminen mielletään enemmänkin vapaaehtoistyönteoksi, siksi siihen suhtaudutaan vähemmän levottomasti. Oman itsensä esille pano, koettiin enemmän jännittäväksi. Haastateltavat päättelivät tämän johtuvan "kasvojen menettämisen" pelosta ja henkilökohtaisesta arkuudesta.

Tutkimuksessa selvisi, ettei performanssitaiteeseen ja live art -teoksiin osallistuminen vaatinut osallistujien itsensä mukaan mitään. Yksi kertoi normaaleista kotitaloustaidoista olleen hyötyä, mutta muut eivät osanneet nimetä mitään tiettyjä taitotaitoja. Kaikki summasivat, että osallistuminen teokseen onnistuu, kunhan muistaa olla oma itsensä ja omata hieman terveellistä heittäytymiskykyä.

Performanssitaide ja live art taiteenaloina koetaan yleisesti kuitenkin ihmiselle vaikeaksi osallistua. Tiedustelin teoksiin osallistuneilta miksi näin on, kun teokseen osallistuminen vaati niin vähän ja tutkimukseni mukaan antoi niin paljon. Haastatellut melkein pä yksimielisesti kertoivat sen johtuvan pelosta ja epävarmuudesta. Muutama kertoi osallistumattomuuden olevan pääasiassa suomalaisen luontemme syytä. Yksi analysoi, että valtaosasta suomalaisia puuttuu halu ymmärtää vaihtoehtoisia taidemuotoja

ja siksi teoksiin ei osallistuta. Melkein jokainen haastateltava tuntui ymmärtävän henkilöä, joka kieltäytyisi performanssitaiteeseen osallistumisesta. Ehkä samanlaisia tunteuksia pyöri haastateltavien päässä myös ennen omaa osallistumista, vaikka niitä ei osattukaan nimetä ennakko-odotuksiksi ja ennakkoluuloiksi.

ANTI - Contemporary Art Festivaalien osallistaviin performanssi ja live art -teoksiin vuonna 2012 osallistumisen jälkeen jokainen tutkimukseen vastanneista kertoi kokemuksen olleen positiivinen. Monet kuvailivat olleensa liikuttuneita teoksien aikana. Yksi kertoi olleensa jopa otettu, että hän oli päässyt mukaan teokseen. Useista osallistujista teoksessa mukana olo oli hauskaa ja he arvostivat sen tuomaa vaihtelua arkeen. Muutama kertoi saaneensa uusia henkisiä voimavaroja teoksen aikana, pari kuvaili kokemusta puhdistavaksi. Pari osallistujaa taas kuvaili kokemustaan ihanaksi ja antaneen sen paljon ajateltavaa. Suurimmalle osalle osallistujista ANTI-festivaalin tarjoama mahdollisuus oli ensimmäinen laatuaan, eikä kellään ollut haastattelussa mitään negatiivista sanottavaa osallistumisesta. Jokainen haastateltava oli tuntenut "vähintään" iloa.

Haastateltavat muistelivat tunteneensa itsensä teoksen jälkeen rauhalliseksi ja rentoutuneeksi. Moni osallistuja oli herkistynyt ja kaikki tyytyväisiä teoksen jälkeen. Muutama kuvaili tunteitaan jopa onnellisiksi. Pari haastattelemaani myönsivät olleensa myös väsyneitä mutta kaikin puolin iloisia. Useampi osallistuja kertoi myös ylittäneen itsensä ja olleen siitä varsin yllättynyt.

Kuusi kuukautta osallistumisen jälkeen puolet osallistujista muistelee teosta, osallistumista tai teokseen liitettäviä teemoja melkein päivittäin. Toinen puolisko muistelee kokemustaan paljon harvemmin, yksi ei koskaan. Yksi otantaan kuuluneista käyttää teoksen tuomia ajatuksia lähteenä omaan taiteelliseen ilmaisuunsa. Toisen arvot ovat muuttuneet teokseen osallistumisen myötä vihreimmiksi. Kolmas tuntee tulleen rohkeammaksi ja vastaanottavaisemmaksi. Osallistuminen sai muutaman osallistujista tuntemaan ylpeyttä itsestään. He tunsivat mielihyvää erityisesti huomattaessaan oman tarpeellisuuden ja mahdollisen muutoksen, jonka oli tehnyt johonkin toiseen ihmiseen. Muutama koki osallistumisen olleen terapeutista ja rauhoittavaa. Pari mainitsi haastatteluhetkellä, että suhtautuu kokemukseen lämpöisenä muistona ja henkilökohtaisena saavutuksena.

Osallistumisen synnyttämistä kokemuksista voi vetää johtopäätöksen, että performanssitaideokseen mukaan uskaltaminen on osallistujalleen hyvin palkitsevaa. Noin puolet inspiroituiivat teoksien tematiikoista ja tämä synnytti uusia ajatusmalleja. Teoksien päätyttyä, useille kokemus nousee silti säännöllisesti mieleen.

Suurin osa osallistuneita kertoi kokeneensa olleen osa teosta, ainoastaan yksi sanoi ettei tuntenut osallisuuttaan ja toinen ei ollut aivan varma mitä aiheesta ajatella. Osallistumisen tunne loi tyytyväisyyttä ja mielekkyyttä. Monilla suhteet muihin teoksissa oleviin olivat etäiset, mutta sitä kukaan ei kokenut välttämättä pahaksi asiaksi. Tiedustellessani suhdetta muihin osallistujiin, yksi osallistujista mietti, että yhteisöllisempi tekeminen kaikkien osallistujien kanssa olisi hänen mielestään voinut olla mukavaa. Omaan yhteisön, sidosryhmän, kanssa teoksiin osallistuneet kokivat tullessa lähemmäksi oman ryhmänsä kanssa. Teoksiin osallistuminen oli heille yhteisöllinen, ryhmää sitova, kokemus. Muutama silti koki olleensa osa teoksen muodostamaa yhteisöä, vaikka siihen kontakti olikin vähäistä. Osa määritteli osallistumisensa olleen henkilökohtaisempi ja intiimimpi nimenomaan teoksen kanssa.

Ensi kertaa performanssitaide ja live art -teoksiin osallistuneiden mielikuvat alasta muuttuivat luonnollisesti eniten, kaikkien positiivisempaan suuntaan. Muutama osallistujista oli yllättynyt, että performanssitaide voikin olla yllättävän yksinkertaista ja olla kenen tahansa saavutettavissa ja ymmärrettävissä. Monelle nousi innostus taiteenaloja kohtaan ja he kertoivat haluavansa osallistua performanssitaiteen tekemiseen uudelleen.

ANTI-festivaalilla ensimmäistä kertaa vierailleet osallistujat kertoivat saaneensa tapahtumasta ihmisystävällisemmän ja kaikin puolin selkeämmän kuvan. Moni sai tietoa festivaalista paremmin osallistuessaan ja suhtautuu tähän nyt positiivisemmin. Muutamalle tuli yllätyksenä myös ANTI-festivaalin merkitys maailman performanssitaiteen ja live artin kentällä. Osalle ANTI-festivaalista tuli läheisempi, jopa henkilökohtaisempi. Festivaali kuvailtiin osallistumisen jälkeen hallitumpana kokonaisuutena sekä sen arvostus nousi.

Jokainen haastatteleman suosittelee ANTI-festivaalia ja performanssitaieteeseen osallistumista myös ystävälleen. Moni mielsi osallistumisen olevan vaikeaa yksin, mutta mikäli tarpeeksi luonnetta ja rohkeutta löytyy, osallistuminen kannattaa. Osallistujat kertoisivat ystävilleen performanssitaieteeseen osallistumisen tarjoavan mahdollisuuden rikkoa omia rajojaan ja rakentaa ne uudelleen. Taiteeseen osallistuminen antaa mahdollisuuden myös tavata uusia ihmisiä ja oppia heistä sekä itsestään. Moni kertoisi ystävälleen, että performanssitaieteeseen osallistuessa saa olla aivan oma itsensä ja mitään pelättävää siinä ei ole.

IULM Milanon yliopiston kulttuuritalouden professorina toimiva Pier Luigi Sacco on todennut kulttuuriin osallistumisen saavan aikaan kahdeksan eri alan makrotaloudellista vaikutusta. Vaikutukset olivat innovointikyvyn lisääntyminen, kestävän kehityksen arvostaminen, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunne, elinikäisen oppimisen tunne, uudenlaiset yrittäjyyden muodot, pehmeän voiman arvostus ja paikallisen identiteetin vahvistuminen.

Tekemäni laadullisen tutkimuksen perusteella voi päätellä, että teoksiin osallistuneet olivat kokeneet voivansa teoksen osallistumisen jälkeen paremmin. Haastatteluissa ilmeni pitkäkestoiset mielihyvän ja onnistumisen tunteita sekä elämyksellisyyttä. Monen puheissa toistui sanat: tyytyväisyys, iloisuus, hauskuus. Muutama kertoi palaavansa noihin muistoihin vielä kuuden kuukauden kuluttuakin, joten voikin olettaa heidän mielialansa kohenneen.

Kaksi osallistujista mainitsi saaneensa inspiraatioita omaan elämäänsä ja taiteeseensa, jonka voisi käsittää innovointikyvyn lisääntymisenä. Teoksiin osallistuminen tarjoilee kokijalleen usein näkökulman toisenlaisiin elämäntapoihin ja arvoihin ja tämän voi epäillä tuovan yksilölle uusia ajatusmalleja ja ongelmanratkaisutaitoja. Teoksen innovatiiviset vaikutukset voivat heijastua myös vuosienkin päästä, eikä niiden lähdettä välttämättä tunnista.

Teoksen Making Time ja Blue Wedding To Lake Kallavesi ottivat kantaa ympäristön huomioimiseen. Luonto-teeman ja teoksien sanoman oli jokainen teoksiin osallistunut löytänyt ja haastattelujen mukaan myös ymmärtäneen. Tämän voi olettaa tarjonneen

osallistujille toimintamalleja kestäväen kehityksen huomioimiseen. Haastatteluisa ei kuitenkaan ilmennyt kenenkään toiminnan muuttuneen radikaalisti.

Eriäinen sosiaalinen yhteenkuuluvuus vilahdelti useankin puheissa. Osa koki olleensa yhteydessä teoksen muihin osallistujiin, osa mielsi olevansa mukana isompaa kokonaisuutta ja sen luomaa yhteisöä. Muutama oman sidosryhmänsä kanssa performanssiteokseen osallistunut tunsii yhteenkuuluvuutta ryhmänsä kanssa enemmän teoksen aikana.

Saccon tutkimista vaikutuksista, uudenlaisen yrittäjyyden muodot sekä elinikäinen oppiminen, ei kuulunut kenenkään osallistujan puheissa erityisesti. Moni kuitenkin korosti teokseen osallistumisen tuoneen vahvemman käsityksen omista rajoistaan. Itsensä, omien ennakkoluulojen, ylittäminen mainittiin myös muutaman osallistujan puheissa.

Muutama osallistaviin performanssiteoksiin osallistuneista kertoo haluavansa hakeutua poikkitaiteellisen ja esittävän taiteen pariin. Pari kertoi arvonsa muuttuneen vihreimmiksi ja yksi kertoi saaneen lahjaksi teokselta sinisen värin. Näiden lausuntojen voidaan mieltää olevan pehmeitä arvoja kunnioittavia.

Blue Wedding To Lake Kallavesi -teoksessa Kallavesi koettiin osallistujien puheissa hyvin kuopiolaiseksi ja henkilökohtaisesti tärkeäksi. Moni suhtautui lämpöisesti todistaessaan Kallaveden menevän naimisiin. Intervention-teoksen tarkoituksena oli sosiaalisoituminen paikallisen väestön kanssa. Osallistujien positiivisten kokemusten perusteella voidaan olettaa tapahtuneen jonkinlaisia muutoksia paikallisen identiteetin vahvistumisessa. ANTI-festivaalin teoksien sijoittuessa helposti saavutettaviin arkisiin paikkoihin, luo omalla tavallaan myös vahvaa paikallista identiteettiä festivaalin paikallisille vierailijoille.

Pier Luigi Saccon tutkimista makrotaloudellisista vaikutuksista muutamille nähtiin tekemäni tutkimuksen kanssa selviä yhtäläisyyksiä. Näitä olivat hyvinvoinnin kasvaminen sekä innovointikyvyn lisääntyminen. Mikäli tutkimukseni olisi ollut laajempi, olisi vaikutuksista voinut löytää merkittävämpiä yhtäläisyyksiä myös pehmenneiden arvojen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kanssa.

Vertailemalla haastattelemiani tahoja sekä Tina Eberstein-Virgin (1983) tutkimusta, havaitsin yhtäläisyyksiä. Osallistujat tuntuivat keskittyneen osallistuessaan teoksien sanoman ja tematiikan ymmärtämiseen. Voidaan siis mieltää, että he kokivat taiteen jokseenkin viestintäväliseinä, vaikkei kukaan haastattelemistani niin suoraan sanonutkaan. Kun tiedustelin haastattelemiltani osallistujilta, millaisia teemoja he teoksissa löysivät, suurin osa mainitsi vain yhden, voimakkaimman teeman. Eberstein-Virginin huomio siitä, että tyypillinen, harjaantumaton, taiteen katsoja haluaa katsella taidetta ilman vaivannäköä ei puolestaan täsmännyt haastattelemieni osallistujien arvoihin. Useimmat korostivat sisäistä tarvetta osallistua taiteen tekemiseen sekä tahtoa kokea kyseinen teos vahvemmin.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miltä ANTI - Contemporary Art Festivaalin performanssi ja live art -teoksiin osallistuminen tuntui ja miten se mahdollisesti muutti kuvaa alasta sekä itse festivaalista. Haastatellessani kutakin yksilöä, en kokenut kenenkään vastaavan kysymyksiin niin sanotusti vain minun mielikseni, vaan saimme kunkin haastateltavan kanssa muodostettua rennon ja keskusteleavan ilmapiirin tutkimuksen suorittamiselle. Ehkä haastattelutilanteen rentouden ja haastattelijan kokemattomuuden takia, osa haastateltavista niputti joidenkin kysymyksen vastaukset yhteen eikä siten antanut helposti analysoitavaa vastausta jokaisesta kysymyksestä. Haastatelluista kuitenkin saatiin paljon materiaalia, joita voidaan käyttää niiden litteroinnin takia lähteinä tulevaisuudessakin.

LÄHTEET

ANTI - Contemporary Art Festival. 2012. Www-dokumentti. <http://www.antifestival.com/2012/fin/ohjelmisto/taiteilijat-ja-teokset>. Ei päivitystietoja. Luettu 13.2.2013.

Anttonen, Erkki (toim.) 1995. Performance aktio happening. Helsinki: Helsingin yliopiston taidehistorian laitoksen julkaisuja.

Arlander, Annette 2009. Esseitä performanssista ja esitystaiteesta. PDF-dokumentti. https://www.teak.fi/general/Uploads_files/episodi_2_esseita_performanssista_ja_esitystaiteesta.pdf. Päivitetty 28.5.2009. Luettu 13.2.2013.

Art360. 2013. Www-dokumentti. <http://www.art360.fi/taiteenhankintamalli/paikkasidonnainen-taide/>. Ei päivitystietoja. Luettu 5.3.2013.

Cupore. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. 2013. Monikulttuurisuuskäsitteet. Www-dokumentti. <http://www.cupore.fi/monikulttuurisuuskasitteet.php>. Ei päivitystietoja. Luettu 5.2.2013.

Erätuuli, Matti, Leino, Jaakko & Yli-Luoma Pertti 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Esitystaiteen keskus. 2013. Www-dokumentti. <http://www.esitystaide.fi/esitystaide>. Ei päivitystietoja. Luettu 18.2.2013.

Haikala, Eeva-Mari 2012. ANTI ja suomalainen live art. Teoksessa ANTI - Contemporary Art Festival Kuopio - Finland 25.-30.9.2012. Käsiohjelma.

Hiltunen, Mirja & Jokela, Timo 2001. Täälläkö taidetta? Johdatus yhteisölliseen taidekasvatukseen. Lapin yliopisto: Taiteiden tiedekunnan julkaisu.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Häkämies, Annukka 2013. Osallistavaa taidetta tarvitaan. Teoksessa Voimaa taiteesta. Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tampereen yliopisto: Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu.

Joshua Sofaer. 2013. Www-dokumentti. <http://www.joshuasofaer.com/2011/06/what-is-live-art/>. Päivitetty 28.8.2002. Luettu 18.2.2013.

Jyväskylän yliopisto. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. 2013. Www-dokumentti. http://www.jyu.fi/taiku/aikajana/taidehist/th_ny_taideteos.htm. Ei päivitystietoja. Luettu 13.2.2013.

Kantonen, Lea 2005. Teltta - Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa. Helsinki: Taide-teollisen korkeakoulun julkaisu.

Karvonen, Erkki 1997. Imagologia. Imagoin teorioiden esittelyä, analyysiä, kritiikkiä. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos.

Komission tiedonanto, Eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen toteuttaminen. 2001. PDF-dokumentti. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0678:FIN:FI:PDF>. Päivitetty 28.11.2001. Luettu 17.2.2013.

Korhonen, Pekka 2009. Omien ajatusten vakoiluun - teatterilähtöiset menetelmät. Teoksessa Omien ajatusten vakoiluun. Projektitoiminta 1/2009. [http://www.pry.fi/sites/default/files/webfm/role/PT_1_2009%20\(2\).pdf](http://www.pry.fi/sites/default/files/webfm/role/PT_1_2009%20(2).pdf). Päivitetty 8.4.2009. Luettu 18.2.2013.

Klein, Jennie 2011. Kuopion ANTI-festivaali 2002-2011. Teoksessa ANTIVERSARY - Vuosikymmen välähdyksiä ja antidootteja nykytaiteesta ANTI - Contemporary Art Festivaalilla. ANTI Contemporary Art Festival yhdistys ry, Maahenki Oy.

Laitinen, Tuomas 2010. Katsoja esityksen tekijänä. Teoksessa Ruuskanen Annukka (toim.) Nykyteatterikirja 2000-luvun alun uusi skene. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. 2013. Www-dokumentti. <http://www.leofinland.fi/index.php?name=Content&nodeIDX=4320>. Ei päivitystietoja. Luettu 19.4.2013

Liikanen, Assi 2003. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset ohjelmatyö alkanut opetusministeriössä. PDF-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2009/02/Liitteet/Kulttuuri_ja_hyvinvointi_Assi_Liikanen_.pdf. Päivitetty 9.3.2009. Luettu 21.3.2013.

Liikanen, Hanna-Liisa 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1 PDF-dokumentti. www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf. Päivitetty 18.1.2010. Luettu 19.3.2013.

Linko Maaria 1992. Outo ja aito taide. Ammattikoululaiset ja lukiolaiset kuvataiteen vastaanottajina. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimusyksikkö.

Linko Maaria 1998. Aitojen elämysten kaipuu. Yleisön kuvataiteelle, kirjallisuudelle ja museoille antamat merkitykset. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimusyksikkö.

Making Time. 2012. Www-dokumentti. <http://making-time.net>. Ei päivitystietoja. Luettu 5.2.2013.

Mikkonen, Jenni, Ristolainen Katja 2007. Selvitys ANTI - Contemporary Art Festivaalin alueellisesta vaikuttavuudesta. ESS vaikuttaa – tapahtumien vaikutusten arviointihanke, Joensuun yliopisto.

Ruokolainen, Vilja, Tuukkanen, Johanna & Whelan Gregg 2012. ANTI - Contemporary Art Festival Kuopio - Finland 25.-30.9.2012. Käsiohjelma.

Sacco, Pier Luigi 2011. Culture 3.0: A new perspective for the EU 2014-2020 structural funds programming. OMC Working Group on Cultural and Creative Industries.

PDF-dokumentti. http://www.eenc.info/wp-content/uploads/2011/07/pl-sacco_culture-3-0_CCIs-Local-and-Regional-Development_final.pdf. Päivitetty 7.4.2011. Luettu 5.2.2013.

Sederholm, Helena 2000. *Tämäkö taidetta?* Porvoo: WS Bookwell Oy.

SexEkology. 2013. Www-dokumentti. <http://sexecology.org/about-us/short-bios>. Ei päivitystietoja. Luettu 13.2.2013.

Suksi Ismo. 2011. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*. Www-dokumentti. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/taiku/kulttuurikommentti/suksi. Ei päivitystietoja. Luettu 23.3.2013.

Taidehistorian valtakunnallinen tohtoriohjelma. 2013. Www-dokumentti. <http://www.helsinki.fi/taidehistoriantutkijakoulu/haapalainen.html>. Ei päivitystietoja. Luettu 18.2.2013.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Www-dokumentti. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/taiku. Ei päivitystietoja. Luettu 22.3.2013.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuukkanen, Johanna & Whelan Gregg 2011. *Keskustelussa taiteelliset johtajat*. Teoksessa *ANTIVERSARY - Vuosikymmen välähdyksiä ja antidootteja nykytaiteesta ANTI - Contemporary Art Festivaalilla*. ANTI Contemporary Art Festival yhdistys ry, Maahenki Oy.

Vilkkä, Hanna. 2011. *Laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmät*. PDF-dokumentti. http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf. Päivitetty 5.12.2011. Luettu 5.3.2013.

Laadullinen tutkimusTaustatiedot

1. Aloitetaan taustatiedoilla. Nimi (mikäli haluatte kertoa), ikä & koulutus.

Mielikuva

2. Miten kuvailisit ANTI-festivaalia tapahtumana?
3. Kuinka kuvailisit performanssitaidetta ja live artia suhteessa muihin taiteenlajeihin?
4. Kuinka kuulit ANTI-festivaalista ensimmäistä kertaa?
5. Monet ANTI-festivaalin teokset ovat sen kaltaisia, että ne kutsuvat yleisön osallistumaan jollain tavoin taideteokseen. Miten itse suhtaudut yleisön jäsenenä taideteokseen osallistumiseen?
6. Mikä sai sinut osallistumaan tähän tiettyyn teokseen ANTI - Contemporary Art Festivaaleille vuonna 2012? Millaisia ennakko-odotuksia sinulla oli teokseen osallistumisesta?
7. Vaatiko osallistuminen teokseen jotakin erityistä, mitä tietoja/taitoja? Osaatteko analysoida minkä takia ihmiset eivät osallistuisi?

Oma osallistuminen

8. Millainen kokemus oli? Miksi? Täytyivätkö odotukset? Minkälaista on olla mukana osallistavassa teoksessa? Millainen oli suhteesi muihin osallistujiin teoksen aikana?
9. Millainen olo oli välittömästi teoksen jälkeen? Entä nyt? Nousiko teoksesta jotakin tiettyjä ajatuksia, teemoja?
10. Muuttuiko käsityksesi performanssitaiteesta ja live artistia suuntaan tai toiseen? Miten? Entä mielikuva ANTI-festivaalista, muuttuiko se?
11. Millä tavoin rohkaisisit toisia osallistumaan, mikäli kokemus oli myönteinen? / Miksi moiseen ei puolestaan kannattaisi osallistua?

Haastattelu 1

Sisältötiedot:

Haastattelija: Asta Elijoki

Haastateltava: Eeva

Haastateltavan ikä: 26

Haastatteluajankohta: 7.2.-19.3.2013, sähköpostihaastattelu
Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 2

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki

Haastateltava: Manda

Haastateltavan ikä: 62

Haastatteluajankohta: 22.2.2013

Haastattelupaikka: Kuopio

Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 3

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki

Haastateltava: Heidi (peitenimi)

Haastateltavan ikä: 23

Haastatteluajankohta: 7.2.-21.3.2013, sähköpostihaastattelu
Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 4

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki

Haastateltava: Riina

Haastateltavan ikä: 20

Haastatteluajankohta: 9.3.2013

Haastattelupaikka: Kuopio

Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 5

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki

Haastateltava: Marjukka

Haastateltavan ikä: 51

Haastatteluajankohta: 25.2.2013

Haastattelupaikka: Kuopio

Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 6

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki
Haastateltava: Antti
Haastateltavan ikä: 34
Haastatteluajankohta: 25.2.2013
Haastattelupaikka: Kuopio
Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 7

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki
Haastateltava: Tarja (peitenimi)
Haastateltavan ikä: 24
Haastatteluajankohta: 27.2.2013
Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 8

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki
Haastateltava: Johanna
Haastateltavan ikä: 28
Haastatteluajankohta: 7.2.-21.3.2013, sähköpostihaastattelu
Nauhat tekijän hallussa.

Haastattelu 9

Sisältötiedot

Haastattelija: Asta Elijoki
Haastateltava: Johanna
Haastateltavan ikä: 37
Haastatteluajankohta: 1.3.2013
Haastattelupaikka: Kuopio
Nauhat tekijän hallussa.